

CANCELARIA DE STAT A REPUBLICII MOLDOVA

Nr. 1506-428

Chișinău

«22» august 2015

**Biroul Permanent
al Parlamentului**

În temeiul articolului 73 din Constituția Republicii Moldova, se prezintă Parlamentului spre examinare proiectul de lege pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.581 din 21 august 2015.

Responsabil de prezentarea în Parlament a proiectului de lege -
Ministerul Justiției.

Anexă:

1. Hotărîrea Guvernului nr.581 din 21 august 2015 -
2 ex. (limba română și rusă)
2. Proiectul de lege nominalizat (limba română și rusă)
3. Nota informativă (limba română și rusă)
4. Expertiza Centrului Național Anticorupție

**Secretar General
al Guvernului**

Serghei Palihovici

Ex: S. Ganaciuc
Tel.: 0 22 25 04 53

24 08 309 15

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÎRE nr. 581

din 21 august 2015

Chișinău

**Cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru modificarea
și completarea Codului de procedură penală al Republicii
Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003**

Guvernul HOTĂRĂRȘTE:

Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre examinare proiectul de lege pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003.

Prim-ministru

VALERIU STRELEȚ

Contrasemnează.

Ministrul justiției

Vladimir Cebotari

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA**LEGE****pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală
al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003**

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Articol unic. – Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248–251, art. 699), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 1:

la alineatul (2), cuvintele „nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată” se substituie cu cuvintele „nici o persoană să nu fie, în mod ilegal sau nemotivat, privată de libertate sau trasă la răspundere penală și condamnată”;

alineatul (3) se completează cu cuvintele „ori să fie victima încălcării altor drepturi fundamentale”.

2. Articolul 6 se completează cu punctele 4³) și 25¹) cu următorul cuprins:

„4³) *bănuială rezonabilă* – suspiciune care rezultă din existența unor fapte și/sau informații care ar convinge un observator obiectiv că s-a comis ori se pregătește comiterea unei infracțiuni imputabile unei anumite ori anumitor persoane și nu există alte fapte și/sau informații care înlătură caracterul penal al faptei ori dovedesc neimplicarea persoanei; ”;

„25¹) *mandat judecătoresc* – act judecătoresc oficial eliberat în baza unei hotărâri sau încheieri judecătorești prin care se dispune sau se autorizează efectuarea acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații, aplicarea măsurilor procesuale de constrângere sau efectuarea altor acțiuni procesuale și care conține informație succintă a dispozitivului hotărârii sau, respectiv, încheierii, temeiul deciziei expuse în dispozitiv și împuternicirile persoanei care acționează în temeiul acestui mandat;”

3. Articolul 11:

la alineatul (3), după cuvintele „educațională specială” se completează cu cuvintele „, , precum și prelungirea acestor măsuri”;

la alineatul (6), după sintagma „Organul de urmărire penală” se completează cu cuvântul „, procurorul”.

4. La articolul 18 alineatul (1), cuvântul „articol” se substituie cu cuvântul „cod”.

5. Articolul 40 se completează cu alineatul (4) cu următorul cuprins:

„(4) Demersurile cu privire la aplicarea măsurilor procesuale de constrângere și autorizarea măsurilor supuse controlului judiciar se examinează de instanța din circumscripția teritorială a procuraturii care conduce sau exercită urmărirea penală.”

6. La articolul 52 alineatul (1) punctul 12), textul „cu excepția arestării preventive, arestării la domiciliu, liberării provizorii și ridicării provizorii a permisului de conducere a mijloacelor de transport” se substituie cu cuvintele „în limitele prevăzute de prezentul cod”.

7. Articolul 66:

alineatul (2) se completează cu punctul 25¹) cu următorul cuprins:

„25¹) să ia cunoștință de materialele și probele prezentate de procuror împreună cu demersul sau a recursului cu privire la aplicarea, prelungirea, revocarea, schimbarea arestării preventive sau altei măsuri procesuale de constrângere, în prealabil transmiterii lor judecătorului de instrucție sau instanței de judecată;”;

la alineatul (5) punctul 3), cuvântul „necondiționat” se exclude, iar cuvintele „să i se ia mostre de sînge, de eliminări ale corpului” se substituie cu cuvintele „să i se ia, în temeiul autorizației judecătorului de instrucție, mostre de sînge, de eliminări ale corpului sau alte mostre biologice”.

8. Articolul 68:

la alineatul (1) punctul 14), cuvântul „finală” se exclude;

la alineatul (2), punctul 3) va avea următorul cuprins:

„3) să ia cunoștință de materialele și probele prezentate de procuror împreună cu demersul sau recursul său cu privire la aplicarea, prelungirea, revocarea, schimbarea arestării sau altei măsuri procesuale de constrângere în prealabil transmiterii lor judecătorului de instrucție sau instanței de judecată.”

9. Articolul 69:

la alineatul (1) punctul 7), după cuvintele „bănuitul, învinuitul, inculpatul este” se completează cu cuvântul „reținut, ”;

la alineatul (2) punctul 2) litera a), sintagma „alin.(1) pct.2)-6)” se substituie cu sintagma „alin.(1) pct.2)-7)”.

10. Articolul 165:

la alineatul (1), după sintagma „72 de ore,” se completează cu cuvintele „cu sau fără plasarea”;

alineatul (2):

punctul 1) se completează cu cuvintele „în cazul în care există o bănuială rezonabilă că persoana a săvârșit această infracțiune”;

se completează cu punctele 4) – 7) cu următorul cuprins:

„4) persoanele în privința cărora a fost anulată hotărîrea de achitare și adoptată hotărîrea de condamnare la închisoare, precum și persoanele care se eschivează de la executarea hotărîrii de condamnare cu închisoarea;

5) persoanele care săvârșesc o infracțiune de audiență;

6) persoanele pentru a fi puse sub învinuire, în cazul în care locul de aflare a persoanei nu este cunoscut, sau dacă ea nu s-a prezentat fără motive întemeiate și nu a informat organul care a citat-o despre imposibilitatea prezentării sale;

7) persoanele în vederea extrădării.”;

alineatul (3):

punctul 1) va avea următorul cuprins:

„1) procesului-verbal de reținere în cazurile prevăzute la alin. (2) pct. 1), 2) și 7) ale prezentului articol;”;

punctul 2) se completează cu textul „în cazul prevăzut la alin. (2) pct. 1), 2) și 6) ale prezentului articol”;

punctul 3) va avea următorul cuprins:

„3) hotărîrii instanței de judecată în cazurile prevăzute la alin. (2) pct. 3), 4) și 5) al prezentului articol.”.

11. Articolul 166:

alineatul (1) se completează cu punctul 5) cu următorul cuprins:

„5) dacă aceasta a încercat să se ascundă ori nu i s-a putut constata identitatea.”;

alineatul (2) se abrogă;

alineatul (5):

după sintagma „72 de ore” se completează cu sintagma „ , iar în cazul minorului – 24 de ore,”;

se completează cu următoarea propoziție: „Perioada de reținere nu trebuie să fie mai mare decît strictul necesar al deținerii acesteia.”;

alineatul (6) va avea următorul cuprins:

„(6) Termenul reținerii curge de la momentul privării persoanei de libertate. În termenul de reținere se include timpul efectuării acțiunilor procesuale imediat următoare momentului privării persoanei de libertate pînă la întocmirea procesului-verbal de reținere, în situația în care persoana era efectiv constrînsă în libertatea sa de mișcare pe parcursul efectuării acestor măsuri.”;

alineatul (7):

sintagma „alin.(5) și (6)”, în ambele cazuri, se substituie cu sintagma „alin. (5) și (5¹)”, iar sintagma „art.307” se substituie cu sintagma „art.308”;
a treia propoziție se completează cu textul „, sau va aplica o altă măsură neprivativă de libertate”.

12. La articolul 169 alineatul (1), prima propoziție se completează cu cuvintele „sau dacă ea nu s-a prezentat fără motive întemeiate și nu a informat organul care a citat-o despre imposibilitatea prezentării sale.”.

13. Se completează cu articolul 171¹ cu următorul cuprins:

„Articolul 171¹. Reținerea persoanei în vederea extrădării

(1) Reținerea persoanei în vederea extrădării poate avea loc în temeiul mandatului de arest sau al hotărîrii de condamnare adoptate de o instanță judecătorească competentă a unui stat străin, pînă la arestarea persoanei în vederea extrădării sau în cazul procedurii simplificate de extrădare prevăzute de articolele 545 și 547 din prezentul cod.

(2) Despre reținerea persoanei în vederea extrădării este imediat informată Procuratura Generală sau, după caz, Ministerul Justiției.

(3) Reținerea persoanei în temeiul prevăzut la alin.(1) se efectuează conform procedurii și termenelor prevăzute la art. 166 și 167.

(4) Persoana reținută în vederea extrădării urmează a fi eliberată imediat ce se constată că aceasta este cetățean al Republicii Moldova sau persoană căreia i-a fost acordat statutul de refugiat sau azil politic, dacă reținerea acesteia într-un alt temei nu este justificată.”

14. La articolul 173, alineatul (4) va avea următorul cuprins:

„(4) În cazul în care există necesitatea prevenirii unor consecințe negative grave pentru viața, libertatea sau integritatea fizică a unei persoane, asigurării secretului etapei începătoare a urmăririi penale, prevenirii prejudicierii procedurilor penale, prevenirii săvîrșirii unei alte infracțiuni sau a protejării victimelor infracțiunilor, cu autorizarea motivată a judecătorului de instrucție, înștiințarea despre reținere poate fi amînată pe un termen de pe pînă la 12 ore, cu excepția cazului în care persoana reținută este minoră.”

15. Articolul 175:

la alineatul (1), după cuvintele „asupra desfășurării procesului penal” se completează cu cuvintele „, securității și ordinii publice”;

la alineatul (4), cuvîntul „bănuît” se exclude;

la alineatul (5), cuvîntul „Liberarea” se substituie cu cuvintele „Arestarea la domiciliu, liberarea”, după cuvintele „alternative arestării” se completează cu cuvîntul „preventive”, iar cuvîntul „bănuîtul” se exclude.

16. Articolul 176 va avea următorul cuprins:

Articolul 176. Temeiurile pentru aplicarea măsurilor preventive

(1) Măsurile preventive pot fi aplicate de către procuror, din oficiu ori la propunerea organului de urmărire penală, sau, după caz, de către instanța de judecată numai în cazurile în care există suficiente temeiuri rezonabile de a presupune că bănuitul, învinuitul, inculpatul ar putea să se ascundă de organul de urmărire penală sau de instanță, să exercite presiune asupra martorilor, să nimicească sau să deterioreze mijloacele de probă sau să împiedice într-un alt mod stabilirea adevărului în procesul penal, ori să săvârșească alte infracțiuni, de asemenea, ele pot fi aplicate de către instanță pentru asigurarea executării sentinței.

(2) Arestarea preventivă și măsurile alternative arestării se aplică numai persoanei care este învinuită, inculpată de săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de un an și doar în condițiile prevăzute de prezentul cod.

(3) La soluționarea chestiunii privind necesitatea aplicării măsurii preventive respective, procurorul și instanța de judecată vor aprecia și vor motiva, în mod obligatoriu, dacă măsura preventivă este proporțională cu circumstanțele individuale ale cauzei penale, inclusiv luând:

1) caracterul rezonabil al bănuielii, gravitatea și gradul prejudiciabil al faptei incriminate, apreciate în fiecare caz individual, însă fără a se pronunța asupra vinovăției;

2) personalitatea și caracterizarea bănuितului, învinuitului, inculpatului, inclusiv la momentul comiterii faptelor incriminate;

3) vârsta și starea sănătății lui;

4) ocupația lui;

5) situația familială și prezența persoanelor întreținute;

6) starea lui materială, veniturile, posesia bunurilor imobile sau altor proprietăți;

7) prezența unui loc permanent de trai, deținerea unui loc permanent ori temporar de muncă;

8) alte circumstanțe esențiale prezentate de bănuित, învinuit, inculpat sau de către procuror, organul de urmărire penală.

(4) În cazul în care lipsesc temeiuri pentru aplicarea unei măsuri preventive față de bănuित, învinuit, inculpat, de la el se ia obligația în scris de a se prezenta la citarea organului de urmărire penală sau a instanței și de a le informa despre schimbarea domiciliului.”

17. Articolul 177:

la alineatul (1), după cuvintele „necesitatea aplicării măsurii preventive” se completează cu cuvintele „potrivit condițiilor și criteriilor stabilite de art. 176.”;

alineatul (1¹) va avea următorul cuprins:

„(1¹) Instanța de judecată emite o încheiere motivată, în care se indică: infracțiunea de care este bănuită, învinuită, inculpată persoana; temeiul alegerii măsurii preventive respective, cu menționarea datelor concrete care au determinat luarea acestei măsuri; necesitatea aplicării măsurii preventive potrivit condițiilor și criteriilor stabilite de articolul 176, precum și faptul dacă bănuitului, învinuitului, inculpatului i s-au explicat consecințele încălcării măsurii preventive; argumentele procurorului și ale reprezentantului, avocatului, bănuitului, învinuitului, inculpatului, motivându-se admiterea sau neadmiterea lor la stabilirea măsurii.”;

la alineatul (2), cuvintele „ , atît în baza demersului procurorului, cît și din oficiu atunci cînd judecă cauza respectivă” se substituie cu cuvintele „în baza demersului procurorului”.

18. Articolul 185:

în tot cuprinsul articolului, cuvîntul „bănuît”, la toate cazurile gramaticale, se exclude;

alineatul (1) se completează cu următoarea propoziție „Arestarea preventivă constituie o măsură excepțională și se dispune doar atunci cînd alte măsuri nu sînt suficiente pentru a înlătura riscurile care justifică aplicarea arestării.”;

alineatul (2):

în partea dispozitivă, cuvintele „precum și dacă” se substituie cu cuvintele „luînd în considerare și dacă”;

punctul 2) se abrogă;

se completează cu punctul 4) cu următorul cuprins :

„4) există probe suficiente și concrete asupra faptului că învinuitul, inculpatul, aflîndu-se în libertate, prezintă un risc iminent pentru securitatea și ordinea publică.”;

la alineatul (3), cuvintele „este în drept să dispună arestare la domiciliu, liberare provizorie sub control judiciar sau liberare provizorie pe cauțiune” se substituie cu cuvintele „are obligația să examineze prioritar oportunitatea aplicării altor măsuri, alternative arestării preventive, și este în drept să dispună oricare altă măsură prevăzută la art. 175”;

alineatul (4) se completează în final cu textul „ , iar în cazul Curții Supreme de Justiție, hotărîrea atacată este examinată de alți cinci judecători ai Curții Supreme de Justiție”.

19. Articolul 186 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 186.** Termenul ținerii persoanei în stare de arest și prelungirea lui

(1) Termenul ținerii persoanei în stare de arest curge de la momentul privării persoanei de libertate la reținerea ei, iar în cazul în care ea nu a fost reținută – de la momentul executării hotărîrii judecătorești privind aplicarea

acestei măsuri preventive. În termenul ținerii învinuitului, inculpatului în stare de arest se include timpul în care persoana:

- 1) a fost reținută și arestată preventiv;
- 2) a fost sub arest la domiciliu;
- 3) s-a aflat într-o instituție medicală, la decizia judecătorului de instrucție sau a instanței, pentru expertiză în condiții de staționar, precum și la tratament, în urma aplicării în privința ei a măsurilor de constrângere cu caracter medical.

(2) Perioada ținerii în arest preventiv a învinuitului, inculpatului nu poate depăși un termen rezonabil necesar, proporțional gravității faptei de care este învinuită, inculpată persoana și complexității investigațiilor necesare pentru descoperirea adevărului, dar nu mai mult decât termenele prevăzute de prezentul articol, de la pornirea urmăririi penale pînă la emiterea hotărîrii judecătorești în primă instanță pe cauza penală. Măsura arestării preventive se aplică și în perioada examinării cauzei transmise la rejudecare în primă instanță, pînă la emiterea unei noi sentințe.

(3) Termenul inițial de arestare nu poate depăși 30 de zile și poate fi prelungit doar în condițiile prevăzute de prezentul articol.

(4) În cazuri excepționale, în funcție de complexitatea și durata cauzei penale, atunci cînd condițiile și criteriile stipulate în articolele 175, 176 și 185 din prezentul cod și-au păstrat actualitatea și în cazul cînd alte măsuri preventive alternative nu sînt suficiente pentru a înlătura riscurile care justifică aplicarea arestării, durata inițială a ținerii în stare de arest preventiv poate fi prelungită:

a) la faza urmăririi penale:

1) pînă la 6 luni, dacă persoana este învinuită de săvîrșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsă maximă de pînă la 15 ani închisoare;

2) pînă la 12 luni, dacă persoana este învinuită de săvîrșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsă maximă de pînă la 25 de ani închisoare sau detențiune pe viață;

b) la faza judecării cauzei, pînă la 12 luni.

(5) Fiecare prelungire nu poate depăși termenul de 30 de zile la etapa urmăririi penale și de 90 de zile la etapa examinării cauzei în instanța de judecată.

(6) Învinuiților, inculpaților minori durata ținerii în stare de arest preventiv poate fi prelungită doar pînă la 4 luni, pentru fiecare fază indicată la alin. (4).

(7) La soluționarea demersului privind prelungirea termenului arestării preventive, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată are obligația să examineze dacă temeiurile anterioare ale arestului și-au păstrat actualitatea și dacă există oportunitatea aplicării altor măsuri alternative arestării preventive și este în drept să dispună oricare altă măsură prevăzută la articolul 175.

(8) Prevederile prezentului articol se aplică, în mod corespunzător, la reexaminarea cauzei în primă instanță.

(9) Prelungirea duratei arestării preventive se decide de către judecătorul de instrucție din circumscripția în raza teritorială a căreia se efectuează urmărirea

penală sau de către instanța de judecată care examinează cauza, în baza demersului procurorului.

(10) Hotărîrea de prelungire a duratei arestării preventive poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară, iar în cazul Curții Supreme de Justiție, recursul este examinat de alți cinci judecători ai Curții Supreme de Justiție.”

20. La articolul 188 alineatele (1), (2) și (7), cuvîntul „bănuît”, la toate cazurile gramaticale”, se exclude.

21. Articolul 190 va avea următorul cuprins:

„Articolul 190. Liberarea provizorie sub control judiciar sau pe cauțiune

Liberarea provizorie sub control judiciar sau pe cauțiune poate fi dispusă de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de către instanța de judecată, la solicitarea procurorului, a persoanei arestate preventiv, sau a avocatului acesteia, pe tot parcursul procesului penal.”

22. Articolul 191:

la alineatul (1), cuvintele „poate fi acordată de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de către instanța de judecată și” se exclud;

la alineatul (2), cuvintele „bănuîtului,” și „acesta are antecedente penale nestinse pentru infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave sau” se exclud;

la alineatul (4), cuvîntul „bănuîtul” se exclude.

23. Articolul 192:

la alineatul (1), cuvintele „asigurată repararea prejudiciului” se substituie cu cuvintele „aplicată măsura asiguratorie în vederea asigurării reparării prejudiciului”;

la alineatul (2¹), cuvîntul „propunerii” se substituie cu cuvîntul „demersului”.

24. La articolul 193 alineatul (2), după cuvîntul „preventive” se completează cu cuvintele „sau arestării la domiciliu”.

25. La articolul 194, alineatul (3) va avea următorul cuprins:

„(3) Soluționarea cererii sau a demersului se face cu participarea procurorului, învinuitului, inculpatului, condamnatului, achitatului, reprezentantului acestuia. Neprezentarea părților legal citate nu împiedică examinarea cererii sau demersului.”

26. Articolul 195:

alineatul (3) va avea următorul cuprins:

„(3) Măsura preventivă sub formă de arestare preventivă, arestare la domiciliu, liberare provizorie sub control judiciar și liberare provizorie pe

cauțiune se înlocuiește sau, după caz, se revocă de judecătorul de instrucție sau, după caz, de instanța de judecată. În cazul în care, la etapa urmăririi penale, pînă la transmiterea cauzei instanței de judecată spre examinare, procurorul care conduce sau, după caz, efectuează urmărirea penală, consideră că măsura arestului preventiv sau a arestului la domiciliu nu mai este justificată și temeiurile care au servit la aplicarea sau prelungirea acesteia au decăzut, acesta revocă neîntîrziat măsura arestului preventiv sau a arestului la domiciliu, punînd în libertate persoana sau, după caz, aplicînd, conform competenței sale, o altă măsură preventivă, și, în termen de pînă la 5 ore de la revocare, anunță judecătorul de instrucție care a aplicat sau, după caz, a prelungit măsura arestului preventiv sau a arestului la domiciliu.”;

la alineatul (4), cuvintele „înlocuirii sau revocării reținerii sau” se substituie cu cuvintele „eliberării persoanei reținute, înlocuirii sau revocării”.

27. La articolul 196, alineatul (2) se completează cu cuvintele „, iar în cazul Curții Supreme de Justiție, recursul se examinează de alți cinci judecători ai Curții Supreme de Justiție”.

28. Articolul 307 se abrogă.

29. Articolul 308:

alineatul (1):

după cuvintele „temeiul și necesitatea aplicării arestării preventive sau arestării la domiciliu” se completează cu textul „potrivit condițiilor și criteriilor stabilite de articolele 176 sau 186, argumentele și circumstanțele de fapt și lista probelor în susținerea demersului.”;

în penultima propoziție, cuvintele „materialele care confirmă temeiurile” se substituie cu cuvintele „toate materialele și probele care confirmă sau infirmă temeiurile”;

ultima propoziție se exclude;

se completează cu alineatele (1¹) și (1²) cu următorul cuprins:

„(1¹) Înainte de a fi depuse judecătorului de instrucție, demersul cu privire la aplicarea sau prelungirea măsurii arestării preventive sau a arestării la domiciliu, împreună cu toate materialele și probele anexate la acesta, care confirmă sau infirmă temeiurile de aplicare sau prelungire a măsurii se prezintă în prealabil învinuitului sau avocatului său, care confirmă în scris că a luat cunoștință de acestea. În cazul în care învinuitul refuză, sau dacă avocatul se află în imposibilitate să ia cunoștință de demers, materialele și probele anexate la acesta, procurorul consemnează acest fapt și transmite neîntîrziat demersul, materialele și probele anexate la acesta judecătorului de instrucție, care, la solicitarea învinuitului sau a avocatului său, le va oferi suficient timp pentru a lua cunoștință cu ele înaintea începerii ședinței.

(1²) Demersul procurorului cu privire la prelungirea duratei arestării preventive a învinuitului, inculpatului se înaintează judecătorului de instrucție

sau, după caz, instanței care judecă cauza nu mai târziu de 5 zile pînă la expirarea termenului de arestare. În cazul în care, la data adoptării sentinței, termenul arestului preventiv rămas este mai mic de 15 zile, instanța de judecată este obligată, la demersul procurorului, să se pronunțe asupra prelungirii termenului arestului preventiv pînă la pronunțarea sentinței. Prolungirea arestului preventiv nu poate fi refuzată exclusiv din motivul încălcării termenelor prevăzute de prezentul alineat.”;

alineatul (2) va avea următorul cuprins:

„(2) Demersul cu privire la aplicarea sau prelungirea arestării preventive sau a arestării la domiciliu se examinează fără întârziere de către judecătorul de instrucție, în ședință închisă, cu participarea procurorului, avocatului, învinuitului, cu excepția cazului în care învinuitul se eschivează de a participa la judecată sau de la urmărire penală și este anunțat în căutare. La ședință pot participa reprezentantul legal al învinuitului și martorii invitați de procuror sau de învinuit ori avocat. Procurorul asigură participarea la ședința de judecată a învinuitului reținut, înștiințează avocatul și reprezentantul legal al învinuitului, precum și martorii invitați de el. Învinuitul sau avocatul înștiințează martorii invitați de el. În cazul neprezentării avocatului înștiințat, judecătorul de instrucție asigură învinuitul cu avocat din oficiu în conformitate cu Legea nr. 198 din 26 iulie 2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat. Neprezentarea martorilor invitați din partea procurorului sau învinuitului ori avocatului său nu împiedică examinarea demersului.”;

se completează cu alineatul (2¹) cu următorul cuprins:

„(2¹) Învinuitul, inculpatul poate solicita examinarea demersului privind aplicarea, prelungirea arestului preventiv sau arestului la domiciliu în ședință publică. Judecătorul de instrucție, consultînd opinia procurorului, dispune examinarea demersului în ședință publică. În cazul în care există circumstanțele prevăzute la art. 18 din prezentul cod, judecătorul de instrucție poate respinge prin încheiere motivată cererea de examinare a demersului în ședință publică.”;

alineatele (3) și (4) vor avea următorul cuprins:

„(3) La deschiderea ședinței, judecătorul de instrucție anunță demersul care va fi examinat și exercită dispozițiile prevăzute de art. art. 255-262, 264, care se aplică în mod corespunzător. Procurorul este obligat să motiveze bănuială rezonabilă și temeiurile de aplicare a arestării preventive. Omiterea unei asemenea obligații este temei de respingere a demersului. După prezentarea materialelor de către procuror, partea apărării poate prezenta oricare materiale relevante la caz, care, în mod obligatoriu, se anexează la materialele cauzei. Ultimul cuvînt i se oferă învinuitului.

(4) În urma examinării demersului, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată adoptă o încheiere motivată privind admiterea sau respingerea demersului și, după caz, dispune aplicarea, prelungirea, revocarea sau înlocuirea față de învinuit a măsurii arestării preventive ori a arestării la domiciliu. Încheierea se înmînează procurorului și învinuitului. În baza încheierii, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată emite un mandat de

arestare, de prelungire, înlocuire sau de revocare a arestului preventiv sau a arestului la domiciliu, care se înmânează (cîte un exemplar) procurorului, învinuitului și administrației locului de deținere și care se execută imediat.”;

se completează cu alineatul (4¹) cu următorul cuprins:

„(4¹) Mandatul de arestare preventivă sau, după caz, de prelungire a arestării preventive cuprinde date cu privire la:

a) instanța din care face parte judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată care a dispus aplicarea, prelungirea măsurii arestării preventive;

b) data emiterii mandatului;

c) numele, prenumele judecătorului de instrucție, instanței de judecată care a emis mandatul;

d) datele de identitate ale învinuitului, inculpatului;

e) durata pentru care s-a dispus aplicarea, prelungirea arestării preventive a învinuitului, inculpatului, cu menționarea datei și orei la care încetează;

f) indicarea faptei de care este învinuită, acuzată persoana, cu indicarea datei și locului comiterii acesteia, încadrarea juridică, infracțiunea și pedeapsa prevăzută de lege;

g) temeiurile concrete care au determinat arestarea preventivă;

h) ordinul de a aresta, prelungi arestarea învinuitului, inculpatului;

i) indicarea locului unde urmează să fie deținut învinuitul, inculpatul arestat preventiv;

j) semnătura judecătorului de instrucție, instanței care a emis mandatul;

k) semnătura învinuitului, inculpatului prezent. În cazul în care acesta refuză să semneze, se face mențiunea corespunzătoare în mandat.”;

la alineatul (5), după cuvintele „aplicarea” se completează cu cuvintele „sau prelungirea”.

30. La articolul 309 alineatul (1), cuvîntul „bănuît,” se exclude.

31. La articolul 310 alineatele (2), (3), (5), (6) și (7), cuvîntul „bănuît,” la toate cazurile gramaticale, se exclude.

32. Articolul 311:

alineatul (1), cuvîntul „bănuît,” se exclude;

alineatul (4) se abrogă.

33. Articolul 312:

la alineatul (1), sintagma „art.307-310” se substituie cu sintagma „art. 308 - 310”, iar, în final, se completează cu cuvintele „iar în cazul Curții Supreme de Justiție, de alți cinci judecători ai Curții Supreme de Justiție”;

alineatul (3):

cuvîntul „bănuîtului,” se exclude;

după cuvintele „în modul prevăzut de lege,” se completează cu cuvintele „precum și a învinuitului anunțat în căutare,”;

la final, se completează cu o nouă propoziție cu următorul cuprins:

„La ședință pot fi invitați și martorii chemați de procuror, învinuit ori avocat, neprezentarea cărora nu împiedică examinarea recursului.”;

alineatul (4) se completează cu următorul text: „Desfășurarea ședinței de judecată se consemnează în procesul-verbal, întocmit în condițiile prevăzute de prevederile art. 336 din prezentul cod, care se aplică în modul corespunzător. Controlul judiciar se efectuează în limita materialelor prezentate de procuror și examinate de către judecătorul de instrucție, cu participarea părții apărării. În cazuri excepționale când au apărut circumstanțe inexistente la momentul examinării demersului de către judecătorul de instrucție, instanța de recurs, la cererea părților, poate să examineze și alte materiale, asigurând în prealabil părților posibilitatea și timpul necesar de a lua cunoștință cu acestea și de a se expune pe marginea lor.”;

la alineatul (5) punctul 1) litera b), după cuvintele „mandatului de arestare” se completează cu cuvintele „ori de prelungire a arestării”;

la alineatul (7), cuvîntul „bănuitului,” se exclude, după cuvintele „mandatul de arestare” se completează cu cuvintele „ori de prelungire a arestării”, iar cuvintele „copia de pe decizie se expediază în aceeași zi” se substituie cu cuvintele „mandatul respectiv se transmite neîntîrziat”;

la alineatul (8), cuvintele „deținerii preventive” se substituie cu cuvintele „care au servit aplicării sau prelungirii arestului”.

34. La articolul 313 alineatul (2), punctul 1) se completează cu literele d) și e) cu următorul cuprins:

„d) de a elibera persoana reținută cu încălcarea prevederilor art. 165 și 166 din prezentul cod;

e) de a elibera persoana deținută cu încălcarea perioadei de reținere sau a perioadei pentru care a fost autorizat arestul ”.

35. La articolul 395, alineatul (1) se completează cu punctul 4¹) cu următorul cuprins:

„4¹) dispoziția cu privire la punerea în executare imediată a pedepsei, în cazul aplicării pedepsei cu închisoarea;”

36. La articolul 405 alineatul (4), cuvîntul „arestată” se substituie cu cuvintele „aflată în detenție în temeiul sentinței de condamnare”.

37. La articolul 412 alineatul (4), cuvintele „în stare de arest” se substituie cu cuvintele „în detenție în temeiul sentinței de condamnare”, iar, la final, se completează cu cuvintele „aplicat corespunzător”.

38. Articolul 417:

la alineatul (2), cuvintele „în stare de arest” se substituie cu cuvintele „în detenție în temeiul sentinței de condamnare”;

se completează cu alineatul (2¹) cu următorul cuprins:

„(2¹) Dacă la momentul adoptării deciziei prevăzute la art. 415 alin. (1) pct. 3), condamnatul se afla în detenție în temeiul sentinței de condamnare, instanța de apel urmează să se expună, la demersul procurorului, asupra dispunerii uneia dintre măsurile preventive, conform prevederilor art. 175 – 196 din prezentul cod.”.

39. La articolul 431 alineatul (1) punctul 3), cuvintele „deținuți în stare de arest” se substituie cu cuvintele „aflați în detenție în temeiul unei hotărâri judecătorești de condamnare”.

40. La articolul 445 alineatul (3), cuvântul „arestată” se substituie cu cuvântul „deținută în temeiul unei hotărâri judecătorești de condamnare”.

41. La articolul 447 alineatul (1), articolul 462 alineatul (2), cuvintele „în stare de arest” se substituie cu cuvintele „în detenție în temeiul unei hotărâri judecătorești de condamnare”.

42. Articolul 466:

alineatul (1) se completează cu cuvintele „ , cu excepțiile prevăzute de prezentul articol”;

se completează cu alineatele (1¹) și (1²) cu următorul cuprins:

„(1¹) Hotărîrea judecătorească de condamnare cu aplicarea pedepsei închisorii se pune în executare imediat după pronunțare, dacă persoana în privința căreia este emisă se află în arest preventiv la momentul pronunțării hotărîrii.

(1²) Dacă la momentul pronunțării hotărîrii judecătorești de condamnare cu aplicarea pedepsei închisorii, persoana în privința căreia este emisă se află în stare de libertate, la decizia motivată a instanței de judecată, în cazul în care există una din circumstanțele prevăzute la art. 185, la demersul procurorului, hotărîrea se pune în executare imediat după pronunțare, cu indicarea expresă a acestui fapt în dispozitiv.”

Președintele Parlamentului

Notă informativă
la proiectul Legii pentru modificarea și completarea
Codului de procedură penală al Republicii Moldova
nr. 122-XV din 14 martie 2003

1. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului și finalitățile urmărite.

Eficientizarea modului de aplicare a măsurilor procesuale de constrângere și a măsurilor preventive în sensul asigurării respectării dreptului la libertate și siguranța fizică, în general, și, în speță, identificarea deficiențelor și lacunelor existente în Codul de procedură penală din Republica Moldova, incompatibile cu dispozițiile art. 5 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (în continuare - *Convenție* sau *CEDO*) și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare - *CtEDO* sau *Curte*), constituie obiective pe care Republica Moldova și le-a asumat prin aprobarea a trei acte de politici: *Strategia de reformare în sectorul justiției pentru anii 2011-2016*, adoptată prin Legea nr. 231 din 25 noiembrie 2011; *Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformare în sectorul justiției pentru anii 2011-2016*, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 6 din 16 februarie 2012; *Acordul de finanțare dintre Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană privind Programul de suport al Reformei Justiției, semnat la Bruxelles la 14 iunie 2013*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 669 din 2 septembrie 2013.

Fiecare dintre documentele de politici indicate mai sus au statuat necesitatea operării unor modificări legislative care să consolideze capacitățile naționale de implementare a standardelor Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în vederea fortificării mecanismelor de protecție a drepturilor și libertăților persoanelor care contactează cu justiția penală și mai ales a dreptului la libertate în cadrul procesului penal. Astfel de măsuri sunt specificate la:

- domeniul specific de intervenție 2.1.5. din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformare în sectorul justiției pentru anii 2011-2016, care are ca obiectiv perfecționarea legislației procesual-penale în vederea înlăturării contradicțiilor existente între aceasta și standardele din domeniul protecției drepturilor omului și a libertăților fundamentale;

- domeniul de intervenție 6.4.1. din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformare în sectorul justiției pentru anii 2011-2016, prin care se urmărește eficientizarea modului de aplicare a măsurilor procesuale de constrângere și a măsurilor preventive în sensul asigurării respectării dreptului la libertate și siguranța fizică;

- punctul C1.2. din Acordul de finanțare dintre Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană privind Programul de suport al Reformei Justiției, semnat la Bruxelles la 14 iunie 2013, care prevede necesitatea revizuirii cadrului legislativ de reglementare pentru instituirea unor măsuri suplimentare care să îmbunătățească mecanismul de protecție a drepturilor omului în Republica Moldova.

În vederea realizării unuia dintre obiectivele generale ale Strategiei - edificarea unui sector al justiției care să corespundă standardelor europene și care să asigure supremația legii și respectarea drepturilor omului, precum și pentru realizarea acțiunilor prevăzute în domeniul specific de intervenție 2.1.5 din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformare în sectorul justiției pentru anii 2011-2016, prin Ordinul ministrului justiției nr. 70 din 22 februarie 2013, a fost constituit Grupul de lucru pentru identificarea deficiențelor și lacunelor existente în legislația procesual-penală din Republica Moldova, incompatibile cu standardele stabilite de Convenția europeană a drepturilor omului și jurisprudența CtEDO. Grupul de lucru a elaborat *Studiul de compatibilitate a prevederilor Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14 martie 2003) cu prevederile art. 5 din Convenția europeană a drepturilor omului și jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului*, studiul axându-se, în special, pe instituția arestului preventiv și a celorlalte măsuri preventive privative de libertate.

În baza recomandărilor studiului indicat mai sus, Ministerul Justiției a elaborat *proiectul Legii pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003*.

Proiectul indicat anterior urmărește realizarea următoarelor **obiective exacte**:

- *statuarea unui termen limită de ținere în stare de arest în cadrul unui proces penal, pentru a asigura respectarea principiului previzibilității normei juridice, în special, aceasta se referă la ținerea în stare de arest în timpul judecării cauzei;*
- *adaptarea normelor din CPP la cerințele motivării și justificării măsurii arestului preventiv, atât în demersurile procurorilor, cât și în hotărârile instanțelor judecătorești;*
- *inclusiunea unor noi criterii și motive de apreciere a necesității arestării preventive (precum pericolul public au proporționalitatea);*
- *clarificarea unor prevederi ale instituției reținerii, prin includerea mai multor situații și persoane care efectiv sunt supuse reținerii, dar reținerea cărora, uneori, nu poate fi formalizată în modul corespunzător (spre exemplu, persoanele supuse extrădării sau persoanele care înainte arestării au fost efectiv private de libertate, participând la o măsură de urmărire penală, termenul acestor acțiuni nefiind inclus în perioada de reținere);*
- *excluderea bănuțului din categoria persoanelor asupra cărora poate fi aplicată măsura arestului preventiv. Aplicarea arestului urmează să fie posibilă exclusiv în privința învinutului sau inculpatului, cu toate consecințele care decurg din aceasta privind consistența bănuțelilor rezonabile și temeiniciei acuzațiilor;*
- *clarificarea aspectelor procedurale și a drepturilor părților la procedura judiciară de aplicare, prelungire a arestului, cum ar fi posibilitatea de chemare a martorilor sau obligarea procurorului de a prezenta probe care confirmă, cât și probe care infirmă temeiurile arestului. De asemenea, proiectul propune clarificarea procedurii de prezentare a demersului, materialelor și probelor, anexate la demers, prin impunerea obligației de prezentare a acestora întâi părții apărării, ulterior judecătorului de instrucție/instanței de judecată.*
- *extinderea competențelor procurorului în materia revocării arestului preventiv, odată cu dispariția temeiurilor și necesității arestului dar și la încetarea de drept a arestului.*

Generalizând, se menționează că, proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 are ca *scop* adaptarea cadrului legislativ național la standardele internaționale noi în domeniu și compatibilizarea instituției arestului preventiv cu aceste standarde.

2. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Proiectul propune modificarea substanțială a mai multor norme și înlăturarea deficiențelor constatate la aplicarea prevederilor CPP, deficiențe care generează multiple încălcări constatate de CtEDO în cazurile împotriva Republicii Moldova.

Mai jos, în vederea descrierii și justificării amendamentelor propuse de proiect, relevăm următoarele. /

1. Amendamentele propuse la art. 1 alin. (2) urmăresc excluderea posibilității privării de libertate, fără o bază legală și fără motive întemeiate, care constituie elementele detenției arbitrare. Totodată, dispoziția modificată urmează să garanteze că *nici o persoană nu va fi trasă la răspundere penală și condamnată în mod nejustificat.*

2. Completarea propusă la art. 1 alin. (3), prin care organele de urmărire penală și instanțele judecătorești în cursul procesului sînt obligate să activeze în așa mod încît nici o persoană să nu fie „victimă a încălcărilor altor drepturi fundamentale”, reprezintă un memento că procesul penal trebuie să se bazeze pe aceste drepturi.

Astfel, amendamentele propuse la art. 1 urmăresc adaptarea normei procesuale la scopul principal al proiectului - *compatibilizarea legii procesual-penale cu ideea respectării drepturilor fundamentale omului.*

3. Completarea art. 6 cu un nou pct. 25¹⁾ prin care are loc explicitarea noțiunii de „*mandat judecătoresc*” s-a considerat a fi necesară, reieșind din faptul că, actualmente, CPP utilizează noțiunea de „mandat”, spre exemplu în cazurile în care se vorbește despre arest sau despre percheziții, nereglementînd, însă ce reprezintă acest act. Prin urmare, acest termen este definit

drept un act judecătoresc, care conține doar aspectul „operativ”, necesar pentru aplicarea măsurii restrictive autorizate prin hotărâre/încheiere judecătorească. Scopul dispoziției este de a limita detaliile privind ceea ce trebuie oferit unei persoane arestate sau supuse unei percheziții, astfel încât informația cu accesibilitate limitată din hotărâre să nu fie dezvăluită persoanelor neavenite. Acest aspect nu este problematic în sine, deoarece, persoanele care aplică legea nu rețin persoana nejustificat, peste limita de timp. Altfel spus, mandatul judecătoresc reprezintă un „titlu executoriu” în materia procesual-penală și trebuie definit în acest sens în termeni utilizați în Cod.

Totodată, pentru a alinia prevederile referitoare la mandatul de arest la cerințele art. 5 §2 din Convenție, s-a propus completarea **art. 308 din CPP un alineat nou – alin. (4¹)** – care indică exact informația pe care trebuie să o cuprindă mandatul de arest, în speță – temeiuri legale esențiale și factuale pentru aplicarea măsurii arestării preventive.

4. Completările propuse la **art. 11 alin. (3)** urmăresc statuarea faptului că existența cumulativă unui mandat de arest și a unei hotărâri judecătorești motivate reprezintă o cerință și pentru prelungirea măsurilor preventive de constrângere menționate, nu doar pentru momentul aplicării primare a acestora. Scopul acestor modificări este de a asigura caracterul motivat al deciziilor de aplicare, inclusiv, prelungire a acestor măsuri. Totodată, amendamentele propuse la această normă nu fac, decît să aducă în concordanță prevederile acestei norme cu celelalte norme ale codului care reglementează instituția privării de libertate, a arestării, internării forțate a persoanei într-o instituție medicală sau trimiterii ei într-o instituție educațională specială.

5. Propunerea de a include, la **art. 4 alin. (6)**, procurorul în lista persoanelor responsabile de eliberarea imediată a oricărei persoane deținute sau arestate ilegal sau dacă temeiurile reținerii ori arestării au decăzut ar trebui să asigure ca orice privare de libertate nejustificată să fie înlăturată pe cît de repede posibil. *Această completare corespunde prezumției în favoarea libertății, stipulate în art. 5 din Convenție.*

Completările propuse la art. 4 alin. (6) sunt corespondente prevederilor art. 195 alin. (2), precum și cu norma propusă pentru completarea alin. (3) al art. 195 (prin care se prevede obligația procurorului de a revoca măsura arestului în circumstanțele corespunzătoare) – norme care reglementează caracterul imperativ al revocării măsurilor preventive. Astfel, prevederile de la art. 11 alin. (6) urmează a fi interpretate în coroborare cu art. 195 alin. (2) și (3), fapt care va genera concluzia că judecătorul de instrucție, instanța de judecată și procurorul, la etapa urmăririi penale, pînă la transmiterea cauzei în instanța de judecată, are obligația să revoce măsura în cazul în care au dispărut temeiurile pentru aplicarea acesteia.

6. Modificarea propusă la **art. 18 alin. (1)** reflectă realitatea, or, prevederile care guvernează ședințele închise se conțin, de fapt, și în alte articole din CPP. Astfel, referința la „prezentul articol” nu este una relevantă din momentul în care art. 18 prevede doar cîteva excepții de la caracterul public al ședințelor de judecată. Spre exemplu, ședințele în cadrul cărora se examinează aplicarea și prelungirea arestului preventiv, de asemenea sunt închise (a se vedea art. 307 și 308), dar care nu sunt incluse ca excepții în art.18 din CPP. Aceeași situație este caracteristică și procedurilor care implică elemente de confidențialitate (a se vedea, spre exemplu, art. 213 alin. (5) sau 214 alin. (5) din CPP), procedurilor cu privire la autorizarea măsurilor speciale de investigații (art. 305 alin. (1) din CPP).

Totodată, art. 18 stabilește procedura de declarare a caracterului închis a ședinței (printr-o încheiere motivată), pe cînd caracterul închis al ședințelor prezentate mai sus în calitate de exemplu mai sus este stabilite de drept, în temeiul legii procesuale, o încheiere motivată nefiind necesară. Accesibilitatea limitată în cadrul acestor ședințe este prezumată prin lege și nu necesită o examinare judiciară.

Respectiv, avînd în vedere că întreaga lege, dar nu doar art. 18, stabilește limitele accesului public la anumite ședințe, referința la întregul Cod este una optimă.

Suplimentar, menționăm că modificarea propusă nu este una problematică, întrucît CtEDO a stabilit că nu există o cerință generală referitoare la ședințele publice în privința controlului judiciar asupra privării de libertate.

7. La **art. 40**, se propune completarea cu **un nou alineat – alin. (4)** – completare care urmărește **clarificarea competenței teritoriale în materia controlului judiciar și a aplicării măsurilor procesuale de constrângere**, fapt care va permite evitarea eventualei dublări de acte judecătorești emise pe aceeași cauză. Un exemplu relevant poate servi situația expusă în cauza *Străisteanu și alții c. Moldovei*, unde demersurile de aplicare a arestului în privința reclamantului au fost examinate de două instanțe diferite (judecătoria Centru, Chișinău – în circumscripția căreia se efectua urmărirea penală și, iar ulterior, în judecătoria Rîșcani, Chișinău, în raza circumscripția căreia este plasată procuratura care a condus urmărirea penală).

Astfel, conform amendamentului propus, se stabilește competența teritorială a curții sau a judecătorului care examinează stabilirea măsurilor de constrângere - în jurisdicția procurorului care desfășoară urmărirea penală. Acest criteriu este considerat unul corect, deoarece aplicarea unei măsuri de constrângere trebuie să fie efectuată în raza jurisdicției desfășurării urmăririi penale. Norma este importantă, or, în caz contrar, confuzia ar putea duce la întâzieri nejustificate și încercări de a eluda hotărârile pronunțate anterior¹, precum și a cazurilor de frustrări pentru încercarea de a contesta legalitatea privării de libertate.

8. Modificarea de la **art. 52 alin. (1) pct. 12)** vine să excludă inexactitatea pe care o conține, or, codul prevede mai multe măsuri procesuale aplicarea cărora este de competența judecătorului și care nu pot fi dispuse de către procuror, dar care nu au fost incluse în text normei respective, un exemplu în acest sens fiind liberarea condiționată. Totodată, norma va corespunde și noii competențe acordate procurorului prin completarea de la art. 195 alin. (3) – competența de a revoca măsura arestului, dacă sunt întrunite condițiile indicate la art. 195 alin. (3), chiar dacă măsura a fost dispusă de judecătorul de instrucție/instanța de judecată.

9 Modificările propuse la **art. 66 alin. (2) pct. 25¹)** și **art. 68 alin. (2) pct. 3)** sunt propuse în scopul punerii lor în concordanță cu modificările propuse la art. 308 și 302 din CPP. Scopul principal este de a clarifica momentul în care învinuitul, inculpatul primește materialele și dovezile legate de măsura de constrângere ce urmează a fi aplicată. Aceste modificări clarifică faptul că materialele și dovezile care sunt aduse la cunoștință învinuitului sau inculpatului sunt cele prezentate de procuror, anexat demersului său de aplicare, prelungire, revocare, schimbare a arestului preventiv sau a altei măsuri preventive. Totodată, amendamentele respective statuează în calitate de obligație a procurorului punerea la dispoziția învinuitului, inculpatului materialele din dosar.

10. Totodată, la **art. 66 alin. (5) pct. 3)**, se propune excluderea cuvîntului „necon condiționat” din textul normei și clarificarea faptului că, învinuitul, inculpatul are obligația de a permite preluarea de mostre de eliminări ale corpului sau a altor mostre biologice din corpul său doar în cazul existenței unei autorizații judecătorești. Or, în alte cazuri, învinuitul, inculpatul nu este obligat, în nici o circumstanță, să permită organelor de urmărire penală preluarea mostrelor de sînge, dacă acestea sunt preluate din corpul său. Astfel, norma de la art. 66 alin. (5) pct. 3) este adusă în concordanță cu prevederea de la art. 66 alin. (2¹) din CPP, care statuează expres că „*Examinarea corporală, precum și prelevarea mostrelor de eliminări ale corpului sau a altor mostre biologice de la învinuit, inculpat fără acordul acestuia se efectuează doar cu autorizarea judecătorului de instrucție*”.

11. Completarea propusă la **art. 69 alin. (1) pct. 7)**, aduce norma în concordanță, atît cu prevederea art. 69 alin. (2) pct.2) lit. a) (care vorbește, de asemenea, despre situațiile în care participarea avocatului este obligatorie), cît și cu una dintre modificările conceptuale care vizează instituția arestului preventiv – excluderea bănuितului din categoria subiecților cărora li se poate aplica măsura arestului preventiv. este propusă Astfel, prevederea, în redacția modificată, de la art. 69 alin. (1) pct. 7) trebuie interpretată corespunzător, avînd, totuși, caracter general, în partea ce se referă la prezența avocatului.

¹ A se vedea, de exemplu, *Străisteanu și alții v. Moldova*, nr. 4834/06, 7 aprilie 2009.

Având în vedere completarea propusă la art. 69 alin. (1) pct. 7 și textul normei de la art. 69 alin. (2) pct. 2) lit. a), care indică și cazul reținerii, se consideră necesară ajustarea normei de trimitere din textul de la **art. 69 alin. (2) pct. 2) lit. a)**, adică substituirea textului „alin.(1) pct.2)-6)” prin textul „alin.(1) pct.2)-7)”.

12. La **art. 165 alin. (1)**, se propune concretizarea noțiunii instituției „reținerii”, astfel încât să se faciliteze înțelegerea faptului că, reținerea este o măsură procesuală de constrângere care presupune privarea de libertate și care nu vizează, în mod obligatoriu, un loc de detenție. Or, reținerea, ca una dintre formele de privare de libertate, începe din momentul în care persoana este în imposibilitatea de a și realiza dreptul libertatea sa de mișcare și nu se rezumă la noțiunea clasică de arest ori detenție (a se vedea *Guzzardi c. Italiei* sau *Creangă c. României*). Respectiv, precondiția că reținerea „constituie ... privarea de libertate,... în locurile ...”, așa cum expune redacția actuală a normei de la art. 165, reduce semnificativ conceptul reținerii, limitându-l doar la deținerea persoanei în acele locuri de detenție. Respectiv, o variantă cea mai oportună este de a nota că reținerea este ulterior urmată de plasarea în locurile de detenție, deși nu neapărat trebuie să înceapă odată cu plasarea în acele locuri.

13. Modificările operate la **art. 165 alin. (2)** urmăresc clarificarea categoriilor de persoane care pot fi supuse reținerii. Astfel, proiectul propune completarea art. 165 alin. (2) cu cinci puncte noi – pct. 1¹) și pct.pct. 4) – 7).

Prevederea de la pct. 1¹) reprezintă, de fapt, norma de la art. 166 alin. (2), transferul prevederii fiind necesar din considerente de tehnică legislativă, or, aceasta din urmă nu se încadra în conceptul art. 166, creînd o discordanță între titlul și conținutul majoritar al acestuia din urmă și textul normei de la alin. (2) al art. 166.

Punctele 4) – 7) propuse spre completare indică expres care alte 4 categorii de persoane pot fi supuse reținerii:

- persoanele în privința cărora a fost anulată hotărîrea de achitare și adoptată hotărîrea de condamnare la închisoare, precum și persoanele care se eschivează de la executarea hotărîrii de condamnare cu închisoarea;

- persoanele care săvîrșesc o infracțiune de audiență;

- persoanele pentru a fi puse sub învinuire, în cazul în care persoana nu se află în localitatea dată sau locul ei de aflare nu este cunoscut, sau dacă ea nu s-a prezentat fără motive întemeiate și nu a informat organul care a citat-o despre imposibilitatea prezentării sale;

- persoanele în vederea extrădării.

Includerea acestor categorii, de asemenea urmărește realizarea unei ordini în textul de lege și statuarea expresă a categoriilor de persoane pasibile de reținere, astfel, încât pentru identificarea acestora să nu fie necesară examinarea legii integral.

14. Modificările propuse la **art. 165 alin. (3)** își propun clarificarea categoriilor de acte care constituie temei pentru reținere și a cazurilor în care este necesară unul sau altul.

15. Modificările propuse la **art. 166**, în cea mai mare parte sunt modificări prin care se urmărește aranjarea logică corespunzătoare a prevederilor articolului. Aceste modificări, în special cele de la alin. (2), (5) și (7), sunt generate de alte modificări conceptuale efectuate fie în art. 165, fie de modificările propuse la alin. (6) al art. 166.

Noua redacție a normei de la art. 166 alin. (6) propune clarificarea modului de calculare a termenului reținerii, a momentului de la care începe să curgă termenul reținerii, precum și care alte perioade se iau în calcul la calcularea acestui termen.

Totodată, la propunerea experților europeni, proiectul propune completarea normei de la art. 166 alin. (5) cu o nouă prevedere care stabilește expres că termenul reținerii nu trebuie să fie mai mare, decît strictul necesar pentru deținerea persoanei.

Astfel, completările propuse au ca scop limitarea incertitudinii privind termenul reținerii și modului de calculare a acestuia.

16. Pentru a aduce în concordanță prevederile art. 169 cu prevederile pct. 6) al alin. (2) al art. 165. Proiectul propune completarea normei de la **art. 169 alin. (1)** cu o prevedere care vine să statueze cazuri suplimentare în care se aplică prevederile articolului respectiv. Astfel, reținerea persoanei în baza ordonanței organului de urmărire penală pentru a fi pusă sub învinuire va putea fi realizată și în cazul în care persoana nu s-a prezentat fără motive întemeiate și nu a informat organul care a citat-o despre imposibilitatea prezentării sale.

17. Propunerea de a include o dispoziții noi referitoare la reținere în legătură cu extrădarea – **art. 171¹**, astfel înlăturând una dintre lacunele CPP, or, acesta nu reglementează, în prezent procedura de reținerii în scopul extrădării, similar procedurilor statuate la art. 169, 170 sau 171.

18. Norma de la **art. 173 alin. (4)**, care se referă la „detenția *incommunicado*”, conține anumite prevederi problematice, precum: permisiunea de înștiințare a rudelor sau a altor persoane despre cauza și locul arestării persoanei reținute în termen de 72 de ore, „în cazuri excepționale” și „dacă aceasta o cere caracterul deosebit al cauzei”, în scopul asigurării secretului etapei începătoare a urmăririi penale – prevederile în cauză necesitând clarificare. Trebuie de luat în considerație faptul că, în aceste circumstanțe, persoana reținută ar fi în imposibilitate să-și contacteze avocatul personal. Bineînțeles, înștiințarea cu întârziere a membrilor de familie sau a altor persoane despre reținerea unei persoane ar putea îngreuna dreptul acesteia la asistență calificată din partea unui avocat ales. Prin urmare, sintagmele „în cazuri excepționale” și „dacă aceasta o cere caracterul deosebit al cauzei” trebuie să fie definite în CPP, dacă nu sunt, și trebuie să fie mai concrete pentru a evita utilizarea excesivă a „reținerii *incommunicado*”. Mai mult decât atât, deși această prevedere necesită „consimțământul judecătorului de instrucție”, de asemenea, trebuie de specificat că decizia de a aplica o reținere *incommunicado*, în fiecare caz, trebuie să fie motivată de necesitatea, caracterul adecvat și proporționalitatea acesteia.

Astfel, având în vedere cele relevate, trebuie de menționat că asigurarea unui apărător persoanei reținute în condițiile art. 173 alin. (4) este reglementat de prevederea art. 167 alin. (1¹) CPP – în orice caz, persoanei reținute i se asigură, în termen de o oră de la reținere, un avocat de serviciu pentru acordarea asistenței juridice de urgență, respectiv, dreptul la asistență juridică îi este garantat

Referitor la definirea „cazuri excepționale” și „caracter deosebit al cauzei” – oferirea unei definiții ar fi imposibilă, or acordarea unei definiții ar putea genera situații limitative, care nu ar cuprinde alte cazuri, de asemenea excepționale, dar care la momentul definirii nu au fost identificate. Totuși, pentru a nu admite aplicarea abuzivă a prevederilor alin. (4) al art. 173, norma acestuia a fost modificată. Astfel, noua prevedere este în deplină concordanță cu prevederea de la alin. (36) al *Directivei 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate*. Totodată, noua prevedere indică expres despre necesitatea unei autorizații motivate a judecătorului de instrucție, pentru a neînștiințarea despre reținere.

Respectiv, conform noii redacții, amânarea înștiințării despre reținere va putea fi amânată, cu autorizarea motivată a judecătorului de instrucție, pe un termen de până la 12 ore și doar în următoarele cazuri:

- în cazul în care există necesitatea prevenirii unor consecințe negative grave pentru viața, libertatea sau integritatea fizică a unei persoane;
- asigurării secretului etapei începătoare a urmăririi penale;
- prevenirii prejudicierii procedurilor penale;
- prevenirii săvârșirii unei alte infracțiuni ;
- protejării victimelor infracțiunilor.

Excepție de la posibilitatea amânării înștiințării despre reținere sunt cazurile în care persoana reținută este minor.

19. O modificare conceptuală a proiectului este *excluderea bănuितului din lista categoriilor de subiecți cărora le poate fi aplicat arestul preventiv*. Această modificare impune amendarea corespunzătoare a: *art. 175, 185, 186, art. 188 alin. (1), (2) și (7), art. 191 alin. (2) și (4), art. 307, art. 309 alin. (1), art. 310 alin. (2), (3), (5), (6) și (7), art. 311 alin. (1), art. 312 alin. (3) și (7)*, adică excluderea „bănuितului” din normele indicate.

Oportunitatea aplicării acestor măsuri preventive bănuितului este una minoră, astfel, în practică, aplicarea acestor măsuri preventive se întâlnește mai rar. Totodată, opțiunea aplicării arestării preventive în privința bănuितului creează multe confuzii în raport cu prevederile art. 64 și 164 din CPP, unde se stipulează termenii de menținere a bănuितului în stare de reținere sau în stare de bănuित. În fapt, arestarea preventivă în privința bănuितului nu se deosebește după efectele sale de arestarea preventivă în privința învinuitului, inculpatului și este preferabil ca arestarea preventivă să fie precedată de o înaintare oficială a învinuirii. Această regulă, de a aplica arestarea preventivă doar unei persoane cel puțin învinuite, va ordona partea acuzării, atât în ceea ce se referă la înaintarea acuzațiilor, cât și la ceea ce se referă la aplicarea măsurii preventive sub forma arestării (inclusiv arestării la domiciliu). Totodată această nouă abordare va permite evitarea abuzurilor și detențiilor arbitrate, atunci când materialele dosarului nu sunt suficiente pentru a înainta o acuzație, iar bănuielile, totuși, persistă. Or, în astfel de situații, uneori, arestarea preventivă a bănuितului este folosită ca o pîrghie de investigare și de intimidare a persoanei. Respectiv, se consideră optim de a evita astfel de situații, astfel încît și partea acuzării să fie convinsă despre suficientă și caracterul verosimil al acuzațiilor, prezentîndu-se în fața judecătorului cu un demers de arestare în privința unei persoane oficial învinuite, deja. Totodată, atunci cînd suspiciuni există, dar ele nu sunt suficient probate, încît să permită înaintarea învinuirii, situația bănuितului devine una intermediară. Astfel, probatoriul, odată consolidat, astfel încît permite procurorului înaintarea unei învinuirii, va contribui și la fundamentarea mult mai calitativă a aplicării arestării, decît în cazul existenței doar a unor bănuieli.

Totodată, una din condițiile legalității arestării este existența unor bănuieli rezonabile prin prisma art. 5 § 1 din CEDO. Lipsa acestei bănuieli declară întreaga procedură de arestare ca fiind una ilegală (*Stepuleac, Mușuc c. Moldovei*). În cazul unui bănuित, rezonabilitatea bănuielilor este pusă sub un mai mare dubiu, comparativ cu rezonabilitatea învinuirilor înaintate unei persoane căreia i-a fost înaintată învinuirea. Respectiv, statutul de învinuit ca fiind singurul pasibil arestării (excepția constînd în statutul de inculpat care este același învinuit în privința căruia cazul este trimis în instanță) oferă mai multe garanții pentru legalitatea arestării preventive și, totodată, consolidează poziția părții acuzării la solicitarea aplicării acestei măsuri.

În final, art. 25 din Constituție și întreaga procedură penală notează ca un element fundamental, atât a procesului echitabil, cât și al garanției unei detenții lipsite de arbitrar, că persoana arestată trebuie să cunoască în ce a fost acuzată. Statutul de bănuित nu oferă aceste garanții în așa măsură, cum le oferă statutul de învinuit. De obicei acuzațiile în privința bănuितului sunt înaintate într-o formă foarte succintă și nu conțin aceleași descrieri care sunt acestea reflectate într-o ordonanță de punere sub învinuire. Un element determinant în susținerea modificărilor respective este și faptul că *un bănuित arestat poate pretinde încălcarea drepturilor sale anume din cauza aceasta – a unor bănuieli succinte și neclare*.

O practică similară este cunoscută în România și Germania, unde pasibil de arestare preventivă la etapa urmăririi penale este doar învinuitul.

20. Completarea propusă la *art. 175 alin. (1)* face ca *securitatea și ordinea publică* să reprezinte valori, pentru protejarea cărora ar fi admisă aplicarea măsurilor procesuale de constrîngere. Din perspectiva art. 5 § 3 al CEDO, propunerea este acceptabilă, dar, așa cum au remarcat și experții CoE care au prezentat o expertiză asupra acestui proiect, trebuie să se ia în considerație faptul că protecția securității și ordinii publice trebuie să constituie temei excepțional pentru aplicarea măsurilor preventive, în speță a arestului preventiv.

21. Prevederea de la *art. 176 alin. (2)* a fost apreciată ca fiind deficientă. Norma în cauză, așa cum este expusă în legea vigoare, poate crea o impresie greșită conform căreia, în cazul unor

infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, nu este necesară existența unei bănuieli rezonabile, și că condiția existenței unei bănuieli rezonabile este aplicabilă numai celorlalte tipuri de infracțiuni. Astfel, se impune necesitatea reformulării acestei prevederi pentru a evita astfel de interpretări eronate, deoarece *bănuiala rezonabilă este o condiție de bază pentru aplicarea arestării preventive indiferent de gravitatea infracțiunii invocate*.

Astfel, proiectul propune ca, arestarea preventivă și măsurile alternative arestării se poată fi aplica numai persoanei care este învinuită, inculpată de săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de un an și doar în condițiile prevăzute de prezentul cod. Noua redacție va exclude posibilitatea aplicării neuniforme și tendențioase a măsurilor preventive. Or, aplicarea acestor măsuri doar în temeiurile prevăzute la alin. (1) reprezintă o condiție definitorie pentru dispunerea acestora, indiferent de condiția gravității faptei pentru care este cercetată persoana.

22. La **art. 176 alin. (3)**, se propune de a completa norma cu o cerință explicită argumentată pentru deciziile luate de organele de urmărire penală și instanțe, privind necesitatea aplicării măsurilor preventive, împreună cu alte aspecte care trebuie sau nu luate în considerare, și subliniază necesitatea luării în considerare a specificului fiecărui caz în parte.

Modificarea urmărește adaptarea textului la standardele jurisprudenței CtEDO în cazurile când gravitatea infracțiunii încriminate stabilită prin lege nu este suficientă pentru a motiva aplicarea arestului preventiv. Astfel, în *Ladent c. Poloniei*, Curtea a considerat că, pentru a fi compatibilă cu art. 5 § 1 lit. c) din Convenție, detenția trebuie să îndeplinească, de asemenea, un test de proporționalitate. Astfel, în cazul *Ambruszkiewicz c. Polonia*, Curtea a aplicat ca un criteriu de apreciere, în temeiul articolului 5 § 1 lit. c) din Convenție, pentru a determina dacă detenția reclamantului a fost strict necesară pentru asigurarea prezenței sale la ședința de judecată sau în cazul în care alte măsuri mai puțin severe au fost suficiente pentru acest scop. Un criteriu similar se utilizează în contextul aprecierii, conform art. 5 § 3 din Convenție, a caracterului justificat al detenției la aprecierea caracterului relevant al motivelor autorităților cu privire la prelungirea arestării preventive (*Kudla. c. Poloniei*).

Modificarea urmărește să ofere posibilitatea unei abordări mai flexibile a motivării aplicării măsurilor preventive și aprecierea lor prin prisma aspectelor individuale ale fiecărei cauze. Astfel, deși, într-o anumită speță măsurile preventive, ar putea întruni toate condițiile formale pentru a fi aplicate, totuși, într-o altă situație luată individual, această măsură ar putea să nu fie proporțională. Spre exemplu, termenul de pedeapsă pentru infracțiunea încriminate permite aplicarea măsurii preventive, dar gradul prejudiciabil real este unul minor, astfel, încât arestul nu ar fi o măsură proporțională anume în această cauză. Respectiv testul proporționalității este strict necesar de a fi impus ca un element de apreciere judiciară și ca motivare în aplicarea tuturor măsurilor preventive, nu doar a arestării preventive.

Amendamentele urmăresc, de asemenea, impunerea unei obligații negative de evitare a motivărilor stigmatice cu referințe exclusive la prevederile CPP și a aprecierii necesității măsurilor preventive exclusiv prin prisma potențialei răspunderi penale. Aceste deficiențe în motivarea măsurilor preliminare au fost constatate de CtEDO, în special, în hotărârile de aplicare și a prelungirii arestărilor preventive (a se vedea *Șarban c. Moldovei*, *Modârcă c. Moldovei* etc).

De asemenea, una din omisiunile autorităților a constituit nerespectarea obligației de a se pronunța asupra caracterului rezonabil al bănuielilor (*Stepuleac, Cebotari, Mușuc c. Moldovei*). Spre exemplu, existența sau lipsa bănuielii rezonabile la aplicarea arestării preventive este o precondiție a caracterului legal al arestului. Lipsa bănuielii rezonabile subminează în întregime aplicarea măsurii preventive, chiar dacă, aparent, arestul poate fi justificat în anumite circumstanțe. Cu alte cuvinte, dacă lipsește caracterul rezonabil al bănuielii, iar arestul preventiv poate fi necesar, acesta oricum nu va putea fi aplicat, deoarece măsura va fi ilegală. Respectiv, oricărui organ sau autoritate, fie procuror fie instanță de judecată, îi revine obligația de a analiza și de a se pronunța asupra caracterului rezonabil al bănuielilor și de a vedea dacă, în general, sunt necesare unele măsuri preventive serioase cum ar fi arestul. Or, la aprecierea necesității măsurii arestului preventiv, faptul că art. 274 din CPP impune respectarea obligației, conform căreia inițierea urmăririi penale poate să aibă loc în baza unei bănuieli rezonabile, nu este suficient. De

obicei în motivările sale instanțele și procurorul se rezumă de a motiva bănuială rezonabilă prin simpla referință la legalitatea începerii urmăririi penale, fapt care, în opinia lor, prezumă existența unei bănuiele rezonabile. Totuși, în jurisprudența CtEDO, acest lucru nu este de ajuns. Instanța, ori chiar și procurorul, trebuie să se pronunțe asupra existenței bănuielei rezonabile în privința persoanei respective la aplicarea măsurilor preventive, chiar dacă dosarul penal a fost pornit legal.

O „bănuială rezonabilă” că a fost comisă o infracțiune presupune existența unor fapte sau informații care ar convinge un observator obiectiv că persoana în cauză ar fi comis o infracțiune. Aprecierea aceasta va depinde de toate circumstanțele cazului particular și, de asemenea, faptele care conturează o bănuială rezonabilă nu trebuie să fie de la același nivel ca și cele necesare pentru a justifica o condamnare, sau pentru formularea învinuirii în următoarea etapă a procesului de urmărire penală (*Erdagoz c. Turciei; Fox, Campbell și Hartley c. Regatului Unit; Murray și Brogan c. Regatului Unit*).

Suplimentar menționăm că experții CoE au relevat că toate aspectele enumerate la alin. (3) al art. 176 CPP sunt relevante, iar aspectul general aplicat prevederii corespunde, în totalitate, jurisprudenței CtEDO.

23. Modificările operate la **art. 177 alin. (1) și (1')** urmăresc instituirea expresă a obligației de motivare corespunzătoare a oricărui act prin care se aplică măsurile preventive, inclusiv și cele neprivative de libertate, indiferent de subiectul care le emite – instanța de judecată sau procurorul. Necesitatea includerii unor modificări foarte exacte în acest sens a fost generată de practica defectuoasă existentă în prezent. Or, deseori, documentele prin care se aplică măsura preventivă îmbracă forma unor acte-blanchetă, fără aprecierea circumstanțelor proprii cauzei și a condițiilor relevate în art. 176, care obligă la o analiză individuală expusă în actul de dispunere, prelungire, schimbare, revocare a măsurii preventive. Respectiv, includerea în textul normelor art. 177 a unei referințe precum că, orice act prin care se face aprecierea necesității aplicării măsurilor preventive trebuie, în mod obligatoriu, să conțină analiza circumstanțelor și examinarea respectării condițiilor, potrivit art. 176, va obliga la o motivare minuțioasă și, respectiv, una mai calitativă.

Un alt element important al modificărilor de la acest articol, în speță al celor de la **art. 177 alin. (1')**, se referă la *înlăturarea unei alte deficiențe admise de normele în vigoare, și anume, obligarea instanței de judecată să reflecte și să se pronunțe doar asupra argumentelor părții apărării*. Or, o motivare corespunzătoare trebuie să cuprindă aprecierea și analiza, atât a argumentelor pro, cât și a argumentelor contra aplicării măsurii preventive, respectiv, încheierea judecătorească urmează să conțină această analiză și apreciere a argumentelor prezentate de ambele părți în proces - partea acuzării și partea apărării.

Prin amendarea propusă la **art. 177 alin. (2)** are loc excluderea posibilității de aplicare a arestării preventive, arestării la domiciliu, liberării provizorii a persoanei pe cauțiune și liberării provizorii a persoanei sub control judiciar din inițiativa instanței de judecată, atunci când aceasta judecă cauza respectivă. Necesitatea modificării este justificată prin faptul că, în conformitate cu procedura penală națională, judecătorul are un rol pasiv, procesul fiind guvernat de principiul contradictorialității (a se vedea art. 24 CPP). Astfel, instanța de judecată nu poate interveni cu acțiuni care țin de rațiunea unei sau altei părți – apărării sau acuzării.

24. La **art. 185 alin. (1) și (3)** au fost operate modificări care își propun sublinierea faptului că măsura arestului preventiv are un caracter excepțional și urmează să fie aplicată doar în cazurile în care nici o altă măsură preventivă nu ar putea fi aplicată, întrucât nu și-ar atinge scopurile/ar fi inefficientă.

Modificări cu același obiect de reglementare au fost operate și în **art. 186**, care, de asemenea, stipulează că examinarea demersului de prelungire a stării de arest și luarea unei decizii asupra acestuia urmează să se facă prin prisma analizei menținerii temeiurilor inițiale care motivat autorizarea arestării preventive, justificării practice a acestora, precum și prin prisma oportunității dispunerii/aplicării unor măsuri alternative arestării preventiv.

Acest aspect a fost apreciat de către experții CoE ca fiind corespunzătoare, atât normelor art. 5 §3 din CEDO, cât și jurisprudenței CtEDO, și, prin urmare, este potrivit de a fi inclus în textul normei procesual-penale.

25. Amendării a fost supusă și lista cazurilor și condițiilor în care poate fi dispusă aplicarea arestării preventive – **art. 185 alin. (2)** – în speță, prin completarea acestora cu cazul în care *există probe suficiente și concrete asupra faptului că învinuitul, inculpatul, aflându-se în libertate, prezintă un risc iminent pentru securitatea și ordinea publică*. Completarea este corespunzătoare propunerii de la art. 175 alin. (1) din proiect. Acest temei pentru dispunerea arestării preventive este statuat și de jurisprudența CtEDO, dar poate fi considerat relevant și suficient numai dacă se bazează pe fapte în stare să demonstreze că eliberarea învinuitului, inculpatului ar duce la tulburarea ordinii publice. CtEDO, în cauza *Letellier c. Franței* a notat că „*detenția va continua să fie legitimă numai dacă ordinea publică rămîne, de fapt, în pericol; continuarea acesteia nu poate fi folosită pentru a anticipa o pedeapsă privativă de libertate*”. Cu alte cuvinte, faptul că eliberarea învinuitului, inculpatului ar produce reacții negative din partea societății poate fi un motiv acceptabil pentru aplicarea arestării preventive. Însă, pentru ca acest motiv să fie unul relevant și suficient, trebuie să existe probe concrete precum că eliberarea persoanei va provoca astfel de reacții. Acest aspect trebuie evaluat în continuu, deoarece detenția continuă nu poate fi acceptată ca o anticipare a executării pedepsei privative de libertate. În hotărârea *Letellier c. Franței*, CtEDO a stabilit că aceste cerințe nu au fost respectate deoarece instanța națională doar: „a evaluat necesitatea prelungirii privării de libertate dintr-un punct de vedere pur abstract, luînd în considerație doar gravitatea infracțiunii”. Astfel, nu s-a făcut o evaluare concretă a necesității de a folosi arestarea preventivă în cauza respectivă. De asemenea, se poate presupune că durata foarte mare a arestului a avut un impact asupra hotărîrii în cauza dată.

Respectiv, un criteriu suplimentar de arest preventiv cum este „riscul tulburării ordinii publice”, deși este inclus, acesta este, totodată, *unul adițional* principalelor temeiuri indicate de art. 176, și se propune de a fi inclus *ca unul excepțional* în art. 185.

Suplimentar celor relevate supra, un alt subiect vizat de modificările alin. (2) se referă la *necesitatea clarificării faptului că punctele 1) - 4) din alin. (2)*, care autorizează arestarea preventivă - în special, lipsa reședinței permanente în Republica Moldova, identitatea necunoscută și lipsa de a respecta condițiile legate de alte măsuri preventive, încălcarea ordonanței privind violența în familie sau riscul iminent pentru securitatea și ordinea publică creat prin aflarea în libertate a învinuitului, inculpatului – *nu sunt temeiuri independente pentru aplicarea arestării preventive și trebuie îndeplinite suplimentar la cele stabilite în art. 176 din CPP*. Interpretarea anterioară, conform căreia acestea pot fi apreciate ca temeiuri care justifică în mod independent aplicarea arestării preventive, nu corespundea prevederilor Convenției, datorită motivelor limitate în baza cărora CtEDO consideră că arestarea preventivă poate fi aplicată – art. 5 §3 din Convenție. Astfel, atîta timp cît circumstanțele de la pct. 1) – 4) sunt interpretate ca niște justificări independente pentru aplicarea arestării preventive, ele trebui să fie excluse din această prevedere pentru a asigura conformarea lor cu cerințele din Convenție. Cu toate acestea, existența acestor circumstanțe nu poate fi omisă în cazul determinării temeiurilor admisibile pentru aplicarea arestării preventive în fiecare caz în parte. Din acest considerent, proiectul propune substituirea, în partea dispozitivă a alin. (2), cuvintelor „precum și dacă” prin cuvintele „luînd în considerație și dacă”.

26. La **art. 185 alin. (4)**, precum, de altfel, și la **art. 186 alin. (10) (redacția în vigoare)**, **art. 196 alin. (2)** și **art. 312 alin. (1)**, amendamentele exclud un vid legislativ pentru situația în care arestul este dispus de către Curtea Supremă de Justiție, în Colegiu penal, pentru care nu există o altă instanță ierarhic superioară. Rațiunea modificării are la bază, în special, situația reflectată în cauza *Levinta (2) c. Moldovei*, unde arestul, practic, a fost aplicat de Curtea Supremă de Justiție, fără a fi posibilitatea de atacarea acestei hotărîri - situație care poate fi calificată ca fiind incompatibilă cu art. 5 §1 și, respectiv, art. 5 §4 din Convenție. În susținerea modificării se aduc argumentele

pronunțate de Curte, care a notat că a luat „notă de argumentul Guvernului, potrivit căruia Plenul Curții Supreme de Justiție nu avea competența să ofere motive pentru detenția reclamanților. Totuși, Curtea consideră că instanța care are competența să dispună detenția unei persoane trebuie, de asemenea, să aibă competența să justifice o asemenea detenție, indiferent de faptul cât de extraordinare sunt circumstanțele cauzei. Acest fapt rezultă din principiul că detenția trebuie să fie o măsură de excepție și că nimeni nu trebuie să fie deținut în mod arbitrar.”. Totodată, modificarea completează dreptul la recurs, așa cum este prevăzut de art. 25 alin. (4) din Constituția Republicii Moldova.

27. Modificări conceptuale fundamentale a suportat **art. 186 CPP - Termenul ținerii persoanei în stare de arest și prelungirea lui**. Aceste modificări au ca obiectiv primordial statuarea unui termen limită de ținare în stare de arest în cadrul unui proces penal, pentru a asigura respectarea principiului previzibilității normei juridice, în special, aceasta referindu-se la ținerea în stare de arest preventiv în timpul judecării cauzei. Prin urmare, normele care reglementează termenul maxim al arestului preventiv la etapa judecării cauzei urmează să fie unul fix, proiectul propunând ca acesta să fie unul de 12 luni. O atare prevedere, în general, trebui să asigure că durata arestului preventiv este compatibilă cu prevederile art. 5 §3 din Convenție.

Legislația altor state, precum cea a Estoniei, Letoniei, Lituaniei, României, Franței, de asemenea stabilesc un termen limită de ținare în arest preventiv. Spre exemplu, conform legislației României, perioada maximă de ținare în arest preventiv la etapa judecării cauzei în primă instanță nu poate fi mai mare de jumătatea maximului special prevăzut de lege pentru infracțiunea care face obiectul sesizării instanței de judecată. Însă, în toate cazurile, durata arestării preventive în primă instanță nu poate depăși 5 ani. În Letonia, termenul maxim de ținare în arest preventiv este stabilit în dependență de categoria de infracțiuni. Astfel, termenul maxim este stabilit pentru infracțiunile deosebit de grave și constituie 24 de luni dintre care, în faza prejudiciară, persoana poate fi ținută în arest preventiv nu mai mult de 15 luni. Judecătorul de instrucție la etapa prejudiciară și instanța de judecată ierarhic superioară, la faza judecării cauzei, fiecare, în cazul respectării anumitor condiții, poate prelungi termenul ținerii în arest preventiv cu încă 3 luni.

Apreciind o medie a ținerii în arest preventiv, luând în considerație condiția examinării cauzei în instanța de judecată în termen rezonabil, pornind de la faptul că la etapa judecării cauzei, cauza trebuie doar examinată, acțiuni procesuale ce pot fi efectuate fiind mult mai puține, decât la etapa urmăririi penale (etapă la care termenul maxim de arest preventiv este de 12 luni), s-a considerat ca fiind suficient termenul de 12 luni – ca termen maxim de ținare în arest preventiv la etapa examinării cauzei în primă instanță.

Totuși, trebuie de reținut că rezonabilitatea perioadei de detenție niciodată nu se evaluează *in abstracto*, chiar și perioada de 12 luni, în anumite cauze, ar putea fi o perioadă foarte lungă (prea lungă), în cazul în care a fost tergiversată desfășurarea acțiunilor procesuale. Luând în considerație acest fapt, proiectul propune, completarea art. 186 (art. 186 alin. (2) din proiect) cu o nouă prevedere care indică exact că, perioada ținerii în arest preventiv a învinuitului, inculpatului nu poate depăși *un termen rezonabil necesar*, proporțional gravității faptei de care este învinuită, inculpată persoana și complexității investigațiilor necesare pentru descoperirea adevărului, *dar nu mai mult decât termenele prevăzute de prezentul articol, până la emiterea hotărârii judecătorești în primă instanță pe cauza penală*.

28. Din cele expuse mai sus, la pct. 29 din prezenta notă, poate fi dedus un alt subiect abordat de modificările la **art. 186 – etapele procesului în cadrul cărora persoana poate fi deținută în temeiul măsurii arestării preventive**.

Contrar prevederilor art. 5 §1 lit. a) din Convenției, CPP al Republicii Moldova reglementează posibilitatea privării persoanei de libertate în temeiul măsurii arestării preventive, chiar și după pronunțarea sentinței judecătorești pe cauză (adică a hotărârii judecătorești expusă în primă instanță), la etapa apelului și recursului. Justificarea acestei proceduri este faptul că hotărârea primei instanțe, la etapa apelului și recursului (în cazul în care acestea se declară), nu este definitivă, respectiv nu este executorie. Astfel, persoana nu poate fi deținută în temeiul sentinței judecătorești de condamnare pronunțate, decât după ce aceasta devine executorie. Analiza acestui

mecanism generează aprecierea că legislația națională este una mult mai lejeră, decât prescripțiile CEDO. Or, în cazul aplicării măsurii arestării preventive, este necesară verificarea periodică a legalității acesteia, pe când în cazul deținerii în temeiul unei hotărâri judecătorești de condamnare – deținerea reprezintă, deja, executarea hotărârii, or, executarea hotărârii de condamnare la pedeapsa cu închisoarea nu impune necesitatea verificării legalității deținerii pe perioada la care persoana a fost condamnată.

Din considerentele expuse anterior, amendamentele propun indicarea expresă (a se vedea art. 186 alin. (2) din proiect) a faptului că deținerea persoanei în temeiul măsurii arestării preventive se face pînă la emiterea hotărârii judecătorești în primă instanță pe cauza penală. De asemenea, deținerea persoanei în temeiul măsurii preventive (arestării preventive) va avea loc și în perioada examinării cauzei transmise la rejudecare în primă instanță, pînă la emiterea unei noi sentințe pe cauză. Ideea din urmă este susținută de faptul că, se transmite la rejudecare după casarea hotărârii de condamnare emise anterior, or, casarea acestei hotărâri presupune *inexistența* unei hotărâri judecătorești de condamnare pe cauza penală, respectiv nu mai există temei de aplicare a art. 5 §1 lit. a) a CEDO.

Normele respective, propuse spre completarea CPP, au determinat necesitatea modificării și a prevederilor *art. 395 alin. (1), art. 405 alin. (4), art. 412 alin. (4), art. 417 alin. (2), art. 431 alin. (1) pct. 3), art. 445 alin. (3), art. 447 alin. (1) și art. 462 alin. (3)*. Amendamentele propuse la articolele indicate anterior sunt corespondente direct cu prevederile propuse la art. 186 alin. (2).

29. Trebuie de remarcat că, modificarea prevederilor CPP în sensul ajustării lor la normele art. 5 §1 lit. a) a CEDO, justifică, inclusiv *modificarea mecanismului de punere în executare a hotărârii judecătorești de condamnare*. Respectiv, proiectul propune ca aceste, *hotărârile judecătorești de condamnare prin care persoana este sancționată cu pedeapsa închisorii să devină executorii din momentul pronunțării lor*, și nu de la momentul devenirii lor definitive, așa cum este în prezent, fapt pentru care proiectul propune completarea ~~art. 466~~ cu un nou alineat - *alin. (1¹)* - care să indice expres aceasta.

30. Revenind la subiectul *termenul arestării preventive în cadrul procesului penal*, normele noii redacții a *art. 186* statuează următoarele.

Perioada inițială de arestare preventivă nu poate depăși 30 de zile, prevedere corespunzătoare normei constituționale. Totodată, se prescrie că termenul inițial al arestării preventive poate fi prelungit. Totuși, pentru claritate și previzibilitate, precum și reieșind din specificul etapelor procesului penal – urmărirea penală și etapa judecării cauzei – se propune ca fiecare perioadă de prelungire, la urmărirea penală – să nu depășească 30 de zile, iar la etapa examinării cauzei în instanța de judecată – să nu depășească termenul de 3 luni. Respectiv, indiferent de etapa la care arestul se aplică – la urmărire penală sau la etapa judecării cauzei – măsura arestării preventive dispusă inițial va putea fi aplicată pe o perioadă maximă de 30 de zile, iar celelalte prelungiri nu trebuie să depășească 12 luni în total.

31. În partea ce se referă la *prelungirea măsurii arestării preventive*, un subiect special este *modalitatea și motivele prelungirii*, care trebuie să fie similare celor care au servit la aplicarea arestării preventive inițiale. Astfel, prelungirea se face doar în situația în care temeiurile care au servit inițial aplicării arestării preventive își păstrează actualitate și în continuare. În acest sens, trebuie amintite standardele în materia art. § 3 din Convenție, care notează că, „o persoană acuzată de săvîrșirea unei infracțiuni trebuie să fie întotdeauna eliberată în cursul procedurii, cu excepția cazului cînd statul poate dovedi că există motive „relevante și suficiente”, care să justifice detenția continuă a persoanei (Yagci and Sar gin c. Turciei). Mai mult, instanțele judecătorești naționale „trebuie să examineze toate faptele în favoarea sau defavoarea existenței unei necesități publice stringente, care ar justifica, luînd în considerație principiul prezumției nevinovăției, o abatere de la regula respectării libertății individuale a persoanei și să le indice în deciziile lor cu privire la cererile de eliberare” (Letellier c. Franței). Normele art. 5 § 3 al CEDO nu pot fi interpretate ca autorizînd aplicarea necondiționată a detenției preventive, care să dureze nu mai mult de o anumită perioadă. Justificarea pentru orice perioadă de detenție, indiferent de

cît este de scurtă, trebuie să fie, în mod convingător, demonstrată de autorități (Belchev c. Bulgaria).”.

Respectiv, orice prelungire a arestului, în fapt, evoluează într-o procedură similară procedurii respectate la aplicarea inițială a măsurii arestării preventive, judecătorul avînd obligația să se conducă la această etapă de aceleași reguli și temeuri legale, ca cele care au fost respectate/examinate la momentul aplicării inițiale acestei măsuri.

De asemenea, standardele conform cărora măsura arestării preventive este una excepțională, comparativ cu alte măsuri preventive, rămîn actuale, în special, la prelungirea arestării preventive (*Idalov c. Rusiei*). CtEDO a notat că o prelungire quasi-automată a arestului (*Tase c. României*), prin pasaje generale și abstracte (*Boicenco c. Moldovei*), nu corespunde standardelor art. 5 § 3 din CEDO. Mai mult decît atît, autoritățile urmează să fie obligate să revadă periodic oportunitatea măsurii arestării preventive și să observe dacă temeiurile care au determinat aplicarea sau, respectiv, prelungirea măsurii își mai păstrează actualitatea, precum și dacă nu mai există și alte condiții, motive, temeuri care ar permite aplicarea unor măsuri preventive mai blînde, decît arestul preventiv (*Idalov c. Rusiei, Kudla c. Poloniei*). În cazul nerealizării acestui control periodic despre care s-a relevat anterior, există riscul ca măsura arestării preventive să evolueze într-o detenție arbitrară și, respectiv, ilegală (*Oprea c. Moldovei*).

32. Un alt aspect supus modificării este termenul de 5 zile oferit procurorului pentru a depune demersul cu privire la prelungirea arestării preventive (a se vedea art. 308 alin. (1²), conform redacției din proiect). Revizuirea regimului acestui termen a fost impusă de practica defectuoasă care există în prezent, or, au fost identificate o serie de cazuri în care demersul se depunea în ultima oră a acestui termen de 5 zile – oră în care judecătorul, cîcă, reușească asigura examinarea demersului, informarea părții apărării, oferirea timpului necesar acesteia din urmă pentru a face cunoștință cu materialele. În aceste condiții se presupune că toate aceste acțiuni aveau doar un caracter formal, prelungirea arestării fiind autorizată fără o examinare minuțioasă și calitativă și fără o motivare consistentă.

Astfel, se propune transformarea termenului de 5 zile într-un termen de decădere, după expirarea căruia, procurorul nu va mai putea prezenta un demers de solicitare a prelungirii arestării preventive, iar un demers depus – urmează să fie refuzat.

O astfel de modificare se presupune că va contribui la pregătirea părții apărării în vederea prezentării argumentelor împotriva oricărui tip de prelungire. Totodată, aceste noi prevederi își propun ordonarea comportamentului procedural al ambelor părți ale procesului și, în special, al părții acuzării care trebuie să fie atentă la actualitatea temeiurilor de prelungire a arestării preventive și trebuie să ofere posibilitatea părții apărării să se pregătească în avans, de examinarea chestiunii cu privire la prelungirea măsurii arestării preventive.

Suplimentar, se menționează că modificarea respectivă este corespunzătoare prevederilor art. 230, care clarifică, că termenele statuate în materia procedurilor de arest sunt indiscutabile și nu permit reluarea lor. Astfel, art. 230 alin. (2) statuează că „în cazul în care pentru exercitarea unui drept procesual este prevăzut un anumit termen, nerespectarea acestuia impune pierderea dreptului procesual și nulitatea actului efectuat peste termen”. Or, adresarea unui demers de prelungire este un drept procesual al acuzării, iar exercitarea acestuia peste termen duce la pierderea lui și, mai mult decît atît, conform prevederilor art. 234, termenul în cauză nu este de natură să fie restabilit.

33. Reglementările în vigoare de la alin. (8), (9) și (10) ale art. 186, în contextul modificării conceptului termenului arestării preventive în cadrul procesului penal, devin inutile. Mai mult ca atît, ele nu se încadrează nici în actuala redacție a conținutului art. 186, deoarece, acestea stabilesc termene de examinare a cauzei și nu termene de menținere în arest, concept apriori greșit. Or, nici o reglementare națională sau internațională nu stabilește ca rezonabil instituirea unor termene pentru examinarea cauzei de către o instanță judecătorească, toate instrumentele care reglementează acest subiect, în schimb, instituie regula că, examinarea cauzei în instanța de judecată se face în termen rezonabil. Astfel, chiar și cu impunerea unor termene exacte (așa cum fac, actualmente, normele alin. (8), (9) și (10) ale art. 186), care, parcă ar diminua riscul deținerii nejustificate, abuzive a persoanei, în unele circumstanțe acestea ar putea fi apreciate ca fiind prea

mari, încălcînd, astfel, termenul rezonabil de examinare a cauzei.

Avînd în vedere cele relevate mai sus, prevederile instituite prin actualele alin. (8), (9) și (10) ale art. 10 se propune a fi excluse.

34. La **art. 190** se propun modificări care vin să înlătore o eroare admisă prin Legea nr. 66 din 5 aprilie 2012 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003. Astfel, în urma modificărilor din 2012, prevederile alin. (1) se contrazic cu cele ale alin. (2), fapt care generează imprevizibilitatea normelor juridice și care permite aplicarea neuniformă și tendențioasă a acestora.

Astfel, conform alin. (1), în vigoare, dreptul de a „*liberarea provizorie sub control judiciar sau pe cauțiune poate fi dispusă de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de către instanța de judecată la solicitarea procurorului*”. De aici se deduce, că partea apărării (învinutul, inculpatul) nu poate solicita în mod independent aplicarea acestor măsuri alternative arestării preventive, ceea ce nu este corect și încalcă dreptul persoanei arestate preventiv de a solicita examinarea eventuala legalitate sau oportunitate a deținerii sale. Totuși, alin. (2), statuează că, „*persoana arestată preventiv în condițiile art. 185 sau avocatul acesteia poate cere, în tot cursul procesului penal, punerea sa în libertate provizorie sub control judiciar sau pe cauțiune*”. Avînd în vedere coliziile acestor prevederi, pornind de la logica măsurii alternative – liberării provizorii pe cauțiune sau sub control judiciar, dar și de la dreptul ambelor părți (atît a învinuirii, cît și a apărării) de a solicita examinarea necesității privării de libertate, proiectul propune completarea alin. (1) al art. 190, astfel încît, *atît procurorul, cît și persoana reținută sau persoana arestată preventiv sau avocatul acestora pot solicita judecătorului de instrucție sau instanței de judecată liberarea provizorie sub control judiciar sau pe cauțiune la orice etapă a desfășurării procesului penal*. Această modificare a fost apreciată de către experții CoE ca fiind corespunzătoare prevederilor art. 5 din Convenție.

35. O modificare conceptuală a suportat și **art. 191 alin. (2)** din cod. Astfel, prevederea în vigoare a alin. (2) exclude posibilitatea eliberării condiționate învinuitului, inculpatului care „*are antecedente penale nestinse pentru infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave*”. Norma în cauză contravine prescripțiilor art. 5 §3 din Convenție, deoarece existența antecedentelor penale nu este un temei admisibil pentru reținere provizorie recunoscut de Curte și este echivalat cu excluderea automată a unei persoane de la examinarea eliberării, aspect condamnat de Curte în mai multe rînduri (a se vedea, de exemplu, *Caballero v. Regatul Unit* [GC], nr. 32819/96, 8 februarie 2000; *Boicenco v. Moldova*, nr. 41088/05 (§134-138), 11 iulie 2006; *Piruzyan v. Armenia*, nr. 33376/07, 26 iunie 2012). Prin urmare, această parte a prevederii *trebuie exclusă*, fapt propus de proiectul de lege vizat.

36. Modificarea propusă la **art. 192 alin. (2)¹** este una de concretizare or, propunerea de arestare preventivă sau de arestare la domiciliu și aplicarea măsurii de liberare provizorie pe cauțiune se materializează prin demersul procurorului, astfel, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată examinează demersul cu privire la aplicarea măsurii în cauză, care urmează, și el să întrunească niște cerințe, dar nu o propunere abstractă.

37. La **art. 193 alin. (2)** se propune completarea normei, astfel încît, în cazul revocării liberării provizorii să fie posibilă aplicarea, nu doar a arestării preventive, dar și a arestării la domiciliu. Completarea propusă corespunde abordării privind aplicarea măsurilor mai puțin restrictive în privința preocupărilor legitime referitoare la persoanele vizate, stipulate în art. 5 §3 din Convenție.

Rațiunea a pornit de la faptul că, atît arestarea preventivă, cît arestarea la domiciliu reprezintă „arest”, adică privare de libertate, doar că a doua măsură, care este o măsură de alternativă primei, este una mai puțin drastică decît cealaltă (decît arestarea preventivă). Astfel, ar fi inechitabil de admite doar oportunitatea aplicării arestului preventiv, în cazul în care și arest la domiciliu este o măsură alternativă mai puțin drastică decît arestarea preventivă, dar mai severă decît liberarea provizorie pe cauțiune sau sub control judiciar.

38. Prevederile art. 194 alin. (3) au suportat modificări în sensul excluderii caracterului închis al ședinței de examinare a restituirii cauțiunii sau trecerea ei în proprietatea statului, or, acesta nu este justificat sub nici o formă.

Totodată, modificările operate vin să asigure participarea la ședința respectivă, atât a procurorului, cât și a învinutului, inculpatului, condamnatului, achitatului. Neasigurarea posibilității de a participa la ședința în cauză a subiecților enumerați ar putea însemna o negare a dreptului la judecarea cauzei și la egalitatea armelor, conform art. 6 §1 din Convenție. Totuși, se lasă dreptul instanței, în ordine generală, să examineze cererea sau demersul respectiv în cazul neprezentării părților legal citate, în absența acestora.

39. Amendamentele propuse la **art. 195 alin. (3)** propun modificări conceptuale în partea ce se referă la subiectul cu drept de a revoca sau schimba măsura arestului preventiv. Astfel, prevederile propuse spre completarea articolului indicat propun instituirea unei excepții de la regula că măsura preventivă să revocă de același organ care a instituit-o. Astfel, *se propune instituirea unei atribuții (obligații) suplimentare procurorului – de a revocă neîntârziat măsura arestării preventive sau a arestăii la domiciliu, punind în libertate persoana sau, după caz, aplicând, conform competenței sale, o altă măsură preventivă.* Executarea acestei obligații poate avea loc doar în câteva situații – 1) când măsura arestării preventive a încetat de drept (expirarea termenului pentru care a fost autorizată arestarea preventivă și în cazul încetării urmăririi penale/scoaterii persoanei de sub urmărire penală) sau 2) când consideră că măsura arestării preventive sau a arestării la domiciliu nu mai este justificată și temeiurile care au servit la aplicarea sau prelungirea acesteia au decăzut.

Realizarea acestei obligații este valabilă doar la etapa urmăririi penale, până la transmiterea cauzei spre examinare instanței de judecată și trebuie să fie urmată de informarea judecătorului de instrucție care a aplicat-o, în termen de 5 ore de la revocare.

Actualmente, în ambele situații, dacă arestarea preventivă sau arestarea la domiciliu a fost dispusă de judecătorul de instrucție, în special în situațiile când persoana arestată a fost scoasă de sub urmărire penală sau urmărirea penală pe cauza dată a fost încetată, procurorul este nevoit să se adreseze cu demers de revocare a măsurii preventive respective la judecătorul de instrucție. Or, conform redacției actuale a art. 195, procurorul nu este autorizat să revoce măsura preventivă la discreția proprie. Totuși, în cazul în care procurorul consideră că, condițiile legale de aplicare a arestării preventive nu mai sunt îndeplinite, el nu doar ar trebui să aibă posibilitatea, ci, și să fie obligat să inițieze eliberarea imediată a persoanei aflate în detenție preventivă. Deoarece din acest moment, autoritățile de stat (în persoana procurorului) cunosc că detenția preventivă a persoanei respective nu mai este justificată prin lege, nici „... o persoană deținută nu ar trebui supusă riscului de a rămâne în detenție mult după momentul în care privarea sa de libertate a devenit nejustificată...” (hotărârea *Shishkov c. Bulgariei*, § 88). Procesul de așteptare a revocării de către judecător a măsurii arestării preventive necesită timp și face ca situația nejustificată să dureze încă și mai mult. Argumentul precum că „dacă arestarea preventivă a fost dispusă de un judecător, atunci ar trebui revocată de asemenea de către un judecător” reprezintă mai degrabă „o gândire de sistem”, decât un raționament în avantajul individului, deoarece nu există aceeași necesitate de control al legalității în cazul simplei reatribuiri persoanei deținute a dreptului său natural la libertate. Spre exemplu, în astfel de situații, legislația norvegiană prevede următoarele: „O persoană aflată în arest preventiv va fi eliberată de îndată ce instanța sau organul procuraturii constată că temeiurile pentru aflarea în detenție provizorie nu se mai aplică, sau când termenul detenției provizorii a acesteia a expirat (Codul de Procedură Penală al Norvegiei, art. 187 lit. a)”. De asemenea, o practică similară este cunoscută și de procedura penală a Lituaniei.

40. Modificarea propusă la art. 195 alin. (4) este una de precizare și urmărește doar relevarea exactă și corectă a acțiunilor.

41. Modificările propuse la **art. 308 alin. (1)**, ca, de altfel, și cele de la **art. 312 alin. (3)**, urmăresc impun expres necesitatea motivării corespunzătoare a oricărei aplicări a măsurilor preventive.

Totodată, propunerile de completare a alin. (1) al art. 308 se referă la modalitatea în care procurorul trebuie să pregătească demersul privind solicitarea de aplicare sau prelungire a arestării

preventive sau a arestării la domiciliu. Această completare armonizează cerințele față de acest demers cu temeiurile și condițiile relevante stabilite de art. 176 și 186 și cere și anexarea la demers a materialelor doveditoare și probelor în susținerea celor expuse în demers. Aceste modificări au potențialul de a asigura ca demersul să fie solicitat doar în cazul în care există necesitatea acestuia și, prin urmare, să contribuie la îndeplinirea prevederilor art. 5 §3 din Convenție.

Întru susținerea celor expuse supra este și faptul că, în conformitate cu jurisprudența CtEDO (spre exemplu, *Garcia Alva c. Germaniei*), procurorul trebuie să faciliteze posibilitatea avocatului de a-l apăra pe învinuitul arestat conform principiilor generale de proces contradictoriu și egalitatea armelor. Aceasta presupune că învinuitul și avocatul său trebuie, de regulă, să aibă dreptul să studieze materialele dosarului în termen rezonabil înainte de aplicarea arestării preventive, pentru a putea contesta eficient legalitatea aplicării detenției provizorii. Cu toate acestea, a treia propoziție din alin. (1) al art. 308 menționează că „*la demers se anexează materialele care confirmă temeiurile de aplicare a arestării preventive sau arestării la domiciliu*”. Această normă se pare că a generat o practică regretabilă de limitare sau refuzare a accesului avocatului la materialele dosarului și, cu siguranță, determină ca la demers să fie atașate doar acele documente care susțin temeinicia acestuia, dar nu și cele care conțin argumente împotriva aplicării arestării preventive. O astfel de selecție a documentelor care îl privează pe învinuit de posibilitatea contestării veridicității faptelor și argumentelor invocate de procuror, constituie o încălcare a Convenției. Prin urmare, nu este suficient de a-i pune la dispoziție învinuitului doar detalii cu privire la faptele pe care se întemeiază demersul privind arestarea sa, dar și acele materiale care infirmă aceste temeuri.

42. Propunerea de a exclude ultima propoziție din alin. (1) al art. 308 este necesară din considerentul includerii unui nou alineat – *alin. (1¹)*, care conține o cerință mai concretă pentru a se asigura ca învinuitul sau avocatul său să aibă acces la temeiurile, materialele și dovezile necesare pentru aplicare a arestării preventive sau arestării la domiciliu și, prin urmare, pot să se pregătească pentru respingerea demersului. Noua dispoziție stipulează necesitatea prezentării demersului și materialelor învinuitului sau avocatului său, înainte de depunerea acestuia judecătorului de instrucție, iar, în cazul în care acest lucru nu este posibil, judecătorul de instrucție trebuie să ofere învinuitului sau avocatului său timp de pregătire pentru audiere. Această nouă prevedere va putea asigura respectarea cerințelor procedurale ce reies din art. 5 §3 din Convenție, în special a celor stipulate la art. 185 alin. (6), care statuează că demersul privind prelungirea arestării preventive trebuie prezentat cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea termenului arestării preventive - însă acesta poate fi nedeterminat în cazul în care demersul și materialele nu pot fi prezentate de procuror învinuitului sau avocatului său, înainte de depunerea acestuia în fața judecătorului de instrucție, în cazul în care cel din urmă aplică o abordare mai restrictivă aplicării conceptului „timp suficient”.

43. Proiectul propune reformulare *alin. (2) al art. 308*, astfel încât noua redacție să reglementeze mult mai detaliat procedura și modul de desfășurare a ședințelor de examinare a demersului privind aplicarea sau prelungirea arestării preventive sau a arestării la domiciliu. Noile prevederi vor permite desfășurarea ședințelor de examinare a demersurilor pentru aplicarea sau prelungirea arestării preventive sau a arestării la domiciliu în absența învinuitului, în cazul în care acesta se eschivează de a participa la judecată, dar, totodată, vor permite audierea martorilor în cadrul acestor ședințe (a se vedea cauzele *Șarban c. Moldovei*, *Modârca c. Moldovei*). *Completările propuse au fost apreciate de către experții CoE, ca nefiind problematice*, în special, deoarece ele conțin mențiunea participării reprezentatului legal al învinuitului în absența sa, sau a unui apărător din oficiu, în cazul lipsei unui reprezentant egal. Referitor la depozițiile martorilor – acestea ar putea fi importante pentru luarea unei decizii juste cu privire la aplicarea sau nu a arestării preventive sau a arestării la domiciliu.

44. Proiectul propune completarea art. 308 cu un nou alineat – *alin. (2¹)*, conform căruia învinuitul are dreptul de a solicita examinarea demersului privind aplicarea arestării preventive sau arestării la domiciliu în ședință publică. Judecătorul de instrucție, consultând opinia procurorului,

va putea dispune examinarea demersului în ședință deschisă, iar în situația în care există circumstanțele prevăzute la art. 18 din prezentul Cod, judecătorul de instrucție va putea respinge prin încheiere motivată cererea de examinare a demersului în ședință publică. Propunerea dată este determinată de jurisprudența CtEDO, hotărîrea *Bocellari și Rizza c Italiei* din 13.11.2007, în care Curtea a hotărît că, *justifiabilii implicați într-o procedură de aplicare a măsurilor preventive trebuie să aibă cel puțin posibilitatea de a solicita o ședință publică în fața camerelor specializate ale tribunalelor și curților de apel.*

45. Propunerea de reformulare a *alin. (4) al art. 308* este o consecință a altor modificări efectuate la această dispoziție și, parțial, este consecință a introducerii în CPP a conceptului de mandat de arest, distinct de alte decizii, hotărîri și încheieri judiciare.

46. La *art. 312 alin. (3)* specifică că absența învinutului care nu este privat de libertate și a reprezentatului său nu va împiedica examinarea recursului în casație legat de controlul judiciar al legalității arestării preventive în cazul citării, atît învinutului, cît și reprezentantului său legal, precum și a învinutului care a fost „dat în căutare”. Modificările respective au fost apreciate de către experții CoE, ca fiind în corespundere cu prevederile art. 5 §4 din Convenție în prima situație și nu poate fi aplicat în situația în care persoana nu este, de fapt, lipsită de libertate. Cu toate acestea, experții au menționat că, art. 5 §4 poate fi aplicat și în cazul în care persoana se eschivează de a participa la judecată după ce a fost emisă o hotărîre privind reținerea acesteia (a se vedea *Van der Leer v. Țările de Jos*, nr. 11509/85, 21 februarie 1990), iar trimiterea unei citații (în cauza indicată - două citații) nu este o apărare, în cazul în care fusese deja emis un ordin de reținere împotriva persoanei „date în căutare”. Mai mult decît atît, chiar dacă art. 5 §4 nu se aplică persoanelor care deja nu mai sunt private de libertate, aceasta poate invoca prevederile art. 13 din Convenție pentru a contesta legalitatea detenției anterioare, iar aplicarea interdicției aplicate va trebui să fie folosită cu precauție, deoarece citarea nu înseamnă că nu ar putea exista motive temeinice pentru neprezentarea la audiere.

47. Propunerea de completare a *alin. (5) și (7) ale art. 312* cu noțiunea de „mandat de prelungire a stării de arest” este condiționată de introducerea în CPP a conceptului de mandat de arest, distinct de alte decizii, hotărîri și încheieri judiciare și a distincției dintre stare inițială de arestare preventivă și prelungirea stării de arestare preventivă.

48. Propunerea de a completa competențele judecătorului de instrucție, stipulate în *art. 313 alin. (2) pct.1)*, vor permite judecătorului de instrucție, la cererea persoanelor interesate: 1) să elibereze persoana reținută cu încălcare prevederilor art. 165 și 166 din CPP, adică reținută cu încălcarea procedurii și temeiurilor prevăzute de lege și 2) să elibereze persoana deținută ilegal, adică peste termenele stabilite de legea procesual-penală. Prima completare va contribui la punerea în aplicare a prevederilor art. 5 §4 din Convenție.

3. Fundamentarea economico-financiară a proiectului.

Implementarea proiectului de lege nu presupune alocări financiare din contul mijloacelor bugetare.

4. Impactul proiectului.

Adoptarea proiectului Legii pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 va aduce în concordanță prevederile naționale referitoare la privarea de libertate a persoanei (bănuțului, învinutului, inculpatului), în speță, a celor referitoare la instituția reținerii și arestării preventive, cu standardele și prescripțiilor art. 5 din Convenție și cu jurisprudența CtEDO în materia aplicării prevederilor art. 5 din Convenție. Totodată, se propune ca noile prevederi să contribuie la evitarea deficiențelor constatate, în prezent, în practica organelor de urmărire penală, procuraturii, instanțelor de judecată la implementarea reglementărilor referitoare la reținere și arestarea preventivă, într-un final, consolidînd cultura respectării drepturilor persoanelor în cadrul procesului penal, per ansamblu, și a persoanelor private de libertate în cadrul aceluiași proces, în special.

5. Obiectiile, recomandările și evaluările pe marginea proiectului prezentate de către

instituțiile interesate și concluziile acestora.

Proiectul Legii pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 a fost supus coordonării cu organele interesate, suplimentar, fiind plasat pe pagina web a Ministerului Justiției, în compartimentul *Transparența decizională*, directoriul *Proiecte de acte normative remise spre coordonare*. De asemenea, în iunie 2014, a avut loc o ședință publică pe marginea proiectului, la care au fost invitați reprezentanți ai autorităților direct vizate de prevederile proiectului, precum și reprezentanți ai organismelor internaționale aflate în Moldova, reprezentanți ai societății civile și ai mediului academic. Suplimentar, proiectul a fost supus expertizei CoE, raportul acesteia fiind recepționat de Ministerul Justiției în octombrie 2014. Obiecțiile și propunerile recepționate de către Ministerul Justiției, atât de la subiecții naționali, cât și de subiecții internaționali, au fost expuse în două tabele de sinteză – Sinteza obiecțiilor și propunerilor (în baza avizelor) și Sinteza obiecțiilor și propunerilor (în baza raportului de expertiză al CoE).

Viceministru

Nicolae EȘANU